

Domoljub

V Ljubljani 10. decembra 1941-XX

Čelo 54 - Stev. 50

BELA KRIZANTEMA

Japonska pravljica

Sredi sobe na mizi je stala prelepa vaza, in v vazi je cvetela čudovito lepa bela krizantema. Oko se ti je razveselilo, ko si pogledal snežnobele cvetne liste; v duši se ti je nekaj utrgalo, kakor da si se vrnil v belo mladost, kakor da vidiš košček raja na zemlji. Ljudje, ki so prihajali, so občudovali lepo cvetlico in odhajali od nje s mehkejšim srcem in svetlejšo dušo. Vsa soba se je zdela polna njene lepote. Vsako jutro je prišla deklica s svetlo kanglico in s ljubeznijo zalila mehko zemljo. In krizantema je vsako jutro znova oklevala v svoji krasoti ter bujne rasla v božji dan.

Prišla pa je nekega dne obiskat deklico njena prijateljica. Videla je lepo krizantemo in lepo vazo, in v njeno srce je prišla blesta zavist. Videla je tudi belo lice in si nje oči in spoznala, da je prijateljica lepa, lepša od nje. In njeno srce je zadrgetake v dvakratni zavisti. S kruto roko je udarila po vazi, s hudobnim jezikom je razbičala srce lepe deklice. Vaza je počila. Tanka, za oči nevidna razpoklina je obšla vazo od vrha do dna. Počilo je tudi srce. Majhna, nevidna rana je to bila, toda smrtonosna. Ljudje so še naprej prihajali in občudovali belo krizantemo, pa nihče ni vedel, da je vaza razbita, da je razbito srce deklice, ki je zdaj vsako jutro prinašala v svetli kanglici svoje vroče solze in s njimi zalivala belo krizantemo.

Minili so dnevi, in raspoka na vazi se je širila, srce deklice je vedno bolj hiralo. Nekega dne se je vaza sesula, sesula se je iz nje rodovitna zemlja, in bela krizantema je padla po tleh ovenela. Tedaj je zatrepetalo tudi bolno srce deklice in nehalo biti.

Ljudje so se šedili nad razbito vazo, ovenelo krizantemo in mrtvo deklico in niso nikoli spoznali, da jih je ubila blesta zavist.

DEŽELA TUJSKEGA PROMETA

Švica je ena izmed najmanjših dežel v Evropi, in vendar privlači s svojo lepoto in gostoljubnostjo toliko ljudi. Tisoče in tisoče jih pride vsako leto v Švico iskat počitka, zdravja, zabave in gorske lepote, in to ne le iz sosednjih dežel, iz Italije, Francije, Nemčije, marveč tudi iz Amerike, Azije in drugih krajev.

Ni težko uganiti, zakaj je Švica tako privlačna za tuje. Visoke snežne gore se dvigajo v modro nebo, po pobočjih se razprostirajo temnozeleni gozdovi in se počasi umikajo nežnozelenim planin-skim pašnikom. Vmes se svetlikajo lepa gorska jezera, ki je z njimi Švica na gosto posejana.

Res je, da so tudi nekatere druge dežele obla-godarjene s podobno lepoto, recimo Italija ali Francija s svojimi Alpami. Toda Švicarji so znali s svojo gostoljubnostjo privabiti tuje bolj kot drugi. Poleg naravne lepote so znali nuditi tuju bo-gato postrežbo, hitra prevozna sredstva in vse ugodnosti, ki si jih bogat tujec lahko privošč.

Zunanji značaj švicarske dežele nam daje od-govor na vprašanje, zakaj je Švica tako srečna dežela. Švica zaradi svojih planin ne vabi le tuj-cov, ki ji vsako leto zapuščajo s svojimi obiski ogromne vsote denarja, marveč je s svojimi ro-do-vitnimi dolinami, velikimi jezeri in bogatimi go-zdovi dala Švicarjem poseben značaj pridnosti, pod-činstva in svobodoljubnosti. In tako se nam ni treba čuditi, če je majhna Švica znala skozi sto-letja in stoletja ohraniti svojo neodvisnost.

Švica je gorata dežela. Preko nje se vlečejo grobeni najvišjih Alp. Večina njih je odeta na vrhovih v večni sneg in led. Vmes med temi ve-likimi pa se širijo globoke doline, nekatere ozko odsekanne, druge široke, zelene, pokrite s ro-do-vitnimi polji, tretje pa pokrite s temnimi gozdovi. Skoraj po vseh dolinah teko kristalno čiste reke. Višje goraj pa počasi polze proti dolinam zamrznjene reke-leđeniki. Ti se pomaknejo naprej vsako leto komaj nekaj centimetrov. Ti ledeniki, ki so dolgi tudi do petinajst in dvajset kilometrov, so pravo čudo alpskega sveta. Njihovo površje je razburkano, kakor če bi razburkano morje ne-nadoma zmrznilo. Tu in tam se odpirajo v ledu globoki prepadi. Vzdožj nekaterih ledenikov je speljana železnica. Seveda, kdor hoče imeti veselje in sam s lastnim naporom premagati težave go-rskega sveta, bo rajši vzel cepin in se odpravil na teško in nevarno pot brez ledenika.

Zgodovina Švice je dokaj postra. Davno pred Kristusom so bivali v Švici Kelti. To je bil narod, ki je v dobi pred Kristusom bival po sedanjih se-vernih Italiji, Franciji, Španiji in Južni Angliji. Kelti so bili zelo bojevit narod. Vladovali so jim knezi ali pa duhovniki, takozvani druidi. Za časa velikega vojskovodje Julija Cezarja so bili Kelti podjarmljeni od Rimljanov in so sprejeli njihovo latinsko kulturo, zlasti zapadni del.

Ko je rimska državna velesila propadla, so vdrli v rimski imperij germanski rodovi. Tudi v Švico so vdrli Alemeni in Burgundi in od tam pregnali rimske posadke. Štisoletja so se s Kelti stopili v en narod, ki pa ni postal jezikovno eno-ten. Dočim so na vzhodu germanski Alemeni ob-držali svoj jezik in govori zato vzhodna Švica še danes nemščina, pa se je v zapadni Švici obdržal latinski jezik še dalje in se polagoma v teku sto-letij spremenil v francoskega. Tako govori Švica sedaj dva jezika: nemškega in francoskega. K temu je treba dodati še dva. V južnem delu Švice, v takozvanem Ticinu, govorijo Švicarji italijanski jezik, v južnozapadnem delu pa retoromanski, ki izvira iz nekdanjega latinskega. Zanimivo je to, da imajo v Švici vsi štirje jeziki uraden značaj.

Mnogo časa sta si stali obe rasi, latinska in germanska, v medsebojni borbi nasproti. Nato so obe podjarmlili Franki, ki so tu nastavili svoje grofe. Slavni Karel Veliki, čigar oblast se je raztezala po vsej tedaj znani Evropi, je prebil mnogo svojega časa v Švici, predvsem v Zürichu.

Ko pa se je cesarstvo Karla Velikega razdelilo, je Švica postala spet samostojna. Toda morala je prestopiti hude notranje borbe, ker so hoteli razni velikaši upravitelj svobodoljubne Švicarje pod svojo oblast. Da bi se ohranili samopašnosti gosposke, so ustanovljali svobodna mesta in jih v brambo obdajali s močnim in trdnim zidovjem. Tako je že v srednjem veku nastale nekaj mest, ki imajo še danes svojo veljavo, kakor Freiburg in Bern.

Toda kmalu so se oči raznih političnih velja-kov zabele obratovati v Švico. Eden izmed teh je bil tudi nemški cesar Rudolf Habsburški, ki je skušal rediniti pod svojo oblastjo vse dežele sred-nje Evrope. In v resnici je spravljal svojo težko roko tudi nad Švico. Toda Švicarji, svobodoljubni narod, so oblast Rudolfa Habsburškega težko pre-našali. Habsburški jarem jim je postal neznošen. Najhuje je vrel okrog Lucernskega jezera. Tu so se prebivalci zanašali predvsem na nedostopne vi-sine, kamor nobena vojska ni mogla prodreti, če se ji je postavila v bran pešica bratrh ljudi. Trije kantoni, in sicer Schwyz, Uri in Unterwalden so se združili v ta namen v protihabsburško zvezo. Prebivalci teh kantonov so bili močni in drzni ljudje, vajeni naporov in pogumni v nevarnosti. Ljubili so svojo zemljo, in rajši bi preliti svojo kri, kakor pa pustili, da bi tuje gospodoval v njihovi deželi. In njihova domovina, polna lepote, krasnih gozdov, prelepih jezer in še lepših planin, je bila v resnici vredna take ljubavi.

Zgodovina te borbe je ovcenana s raznimi pri-povedkami, ki jim pa ne gre zgodovinska ve-ro-dostojnost. Zgodovinsko dejstvo pa je, da je bila L. 1315 cesarska vojska pri Morgartenu popolnoma pobita od združenih kantonov Schwyz, Uri in Unterwalden. Sedemdeset let pozneje so bili Habsbur-žani znova poraženi pri Sempachu. Pri tej bitki je še sodelovalo 8 združenih kantonov. Kmalu se je tem kantonom še pridruživlo naslednjih pet in tako je nastala zvezna država trinajstih kantonov, ki je trajala do francoske revolucije.

V začetku šestnajstega stoletja so tudi v Švici izbruhnile hude verske borbe, ki so razdelile de-želo v dva tabora: v katoliškega in protestantskega. Najprej je začel oznanjati v Švici novo vero Zwin-gli. Še aiso bile končane krvave bitke med zwin-glijanci in katoličani, ko je nastopil nov oznanje-vallec nove vere, Kalvin. Kalvin je bil po rodu Francoz iz Zeneve. Posrečilo se mu je, da je raz-širil svoje vero ne samo po Švici, marveč tudi skoraj po celi Franciji. Širil pa je svojo vero s orokjem v roki in s nasiljem.

Švicarji so v tem času dobili sloves najboljših evropskih vojakov, zato so jih razni evropski vla-darji radi najemali kot dobro plačane vojake v svojo službo. Skoraj petsto let so opravljali to službo po raznih evropskih državah, dokler jih ni izpodrinila narodna vojska, ki so jo povsod uva-ljali namesto najemnikov. Francoska revolucija je imela svoje učinke tudi v Švici, kakor tudi povsod po ostali Evropi.

Ko pa je Napoleon podjarmil Evropo, je tudi Švico podredil svojemu vodstvu. Ustanovil je v Švici republiko Helvecijo na podoben način, kot je bila francoska republika. Švicarji pa niso imeli mnogo smisla za francoske novotarje ter niso ho-teli uvesti skupne države. Toda šele takrat, ko je Napoleonova sreča zatonila, je Švica spet raz-padla v 22 svobodnih kantonov.

Se mnogo je bilo sprememb, preden je Švica postala to, kar je danes: zvezna ali federativna država. Danes predstavlja Švica eno izmed naj-modernejših in najbolj urejenih držav na svetu. Predvsem se imajo Švicarji zahvaliti za to svoji globoki izobrazbi. »Le izobrazba naredi Šlovca svobodnega,« pravijo. In v resnici je tako. Švica je danes takorekoč brez nepismenih, čeprav je gorata in težko prehodna pokrajina. Zasluga za to gre predvsem velikemu vzgojitelju Pestalozziju. Njegov vpliv je segal tudi v druge države.

Veliko važnost so polagali Švicarji tudi izo-brazbi v praktičnih poklicih. Nič čudnega torej, če je Švica danes ena izmed najbolj industrijskih dežel v Evropi, čeprav trpi na pomanjkanju pre-moga in čeprav nima izhoda na morje. Toda v zameno kakor Italija ima tudi Švica izredno bo-gastvo takozvanega zbelega premočja, to je tekoča voda, ki jo je mogoče spremeniti v električno silo in tako uporabiti za industrijo.

V Evropi ni dežele, kjer bi bilo težje graditi železniške proge kakor v Švici. In vendar je vsa Švica prepletena s železniškim omrežjem, ki do-sega dolžino 6000 km. Železniške zveze z Italijo teko skozi čudovite predore, kakor n. pr. simplon-ski in kontofardski predor. Nič manj edinstvene pa so v velikih višinah in strminah drzno izpoljane proge, ki gredo celo v pokrajine večnega snega in omogočijo tudi največjim lenuhom, da uživajo visok planinski zrak in planinske lepote.

ŽIVALI ZAJEDAVKE

Tega zajedavca raznaša razvita muha tse-tse (Glossina palpalis), ki pije človeku kri. Živi v neoprodnihih gozdovih Afrike, zlasti v krajih ob velikih vodah. Tse-tse muha dobi tega zajedavca, ko srka kri še okuženih ljudi in najpogostejši okuženih antilop. Škoda, ki jo povzroča vrtelje (tripanosoma) je nepregledna. Kraji, kjer se je razširila muha tse-tse, začne izumirati. Tako se je posrečilo v Ugandi preprečiti izumiranje ljudi le na ta način, da so izselili iz krajev, kjer je bila razširjena ta muha, vse ljudi in antilope. Če so po nekaj letih umrli vsi okuženi bolniki, ki so uničili vse antilope, so dovolili ljudem, da se vrnilo v svoja prebivališča. Tako dandanes v Ugandi ni več bolezni dremavosti.

Nekatere praživali imajo obliko kačice in jim pravimo spiroheti. Sem spada n. pr. Tro-po-nema pallidum ali Spirochaeta pallida, ki povzroča sifilis, katere je vzrok tolikih nasel v človeštvu, dalje Spirochaeta icteroides, ki povzroča rumeno mrzlico, in lahko imenujemo še enega do-glasnega zajedavca, namreč plazmodij, ki povzroča malarijo.

Ta zajedavec živi med rdečimi krvnimi telesci, ki jih uničuje. Ko se zaje v telescu, ga izvenja, sam se pa mnoji potom delitve, ki si sledijo druga drugi, tako da po treh dneh nastane iz enega osem novih zajedavcev. Te delitve vsrste kakor je pač vrsta plazmodija, na vsaka dva ali tri dni. Ko so se novi zajedavci razvili, krvno telesce razpade, se zajedavci sprostijo in na-padejo druga krvna telesca, kjer gre proces spet od začetka, tako da imamo v naslednjih treh dneh 8X8 napadenih krvnih telesci, to je 64 in še nadaljnih treh dneh 64X8, v četrtem kolenu pa 64X8X8 itd. Kot je iz tega razvidno, se število rdečih krvnih telesci, ki jih uničijo ti zajedavci, strašno pomnoži. Organizem skuša popraviti in škodo in daje vedno več rdečih krvnih telesci, toda dolgo te tekme ne vzdrži, zato se pojavi huda slabokrvnost in oslabelost.

Vsak prv napad na rdeča krvna telesca, ki se vrši vsaka dva ali tri dni, spremlja mrzlica. Na-padi se torej vrste periodično.

Druga vrsta plazmodija, ki povzroča malarijo rabi za razmnoževanje samo dva dni, tako da ima človek napad tretji dan.

Razen teh dveh poznamo še Plasmodium falciparum, ki se razmnožuje v nerednih č-sovnih razdelkih, pač pa so napadi bolj hudi in je ta vrsta malarije najbolj nevarna. V toplih deleh, torej poletni, se plazmodiji množe nepre-trdno in slabe bolnika vedno bolj, ker ga us-trukljajo s svojimi strupenimi izločki. Kot po-sledica tega zajedavca dobi bolnik posebno barv, vranica se poveča, prav tako jetra.

Toda, kdor bi mislil, da gre tako razmnože-nje plazmodija kar nepretrgoma naprej in sp-rej, bi se motil. Zgodi se, da se kak polno-ma plazmodija ne razdeli v osem delov, marveč zgosti in spremeni v stanico, ki se več ne deli. Da se začne deliti znova, se mora združiti s cel-eno stanico. Te stanice imenujemo gamete. So pa dvoje vrst. Ene imajo velike, dobrovidne jedro, jedro drugih pa je drobno in ga je težje razločevati. Ti dve stanici, ki se po velikosti je-dra razlikujeta, se morata spojit, če se hočeta deliti. Toda ta spoj, ta združitev, se ne izvrši v človeški krvi. Reklji bi, da nekaj je v človeški krvi, kar tako združitev ovira ali pa, da ji nekaj manjka, kar ovira spoj teh dveh stanic. Združitev gametov se izvrši v komarju anofelezu, ki je vsekakor kri po malariji okuženega bolnika. Ko so-telese sosa kri bolnika, vnesa s krvjo tudi te gamete in pa live plazmodije. Dočim plazmodij, ki so v krvnih telescih, paginejo v anofelezo, se gameti z večjim jedrom naglo dele v še manjše gamete (mikrogamete), ki pokličejo večji gamet in se z njim spoje. Ta oplojeni gamet potuje v anofelezo žlezoce, se tam ponovno deli in da nohite drobnih sporočidov, ki plavajo po anofelezovi kri, se sbera v komarjevih slinavkah in pridejo pri vbohu zopet v človeka, kjer začne potovanje in deležanje kot smo ga uporabi opisali.

Plazmodij potrebuje torej dva gostitelja: ko-marja, in sicer vrste anofelez, in človeka. Da se bolezen popolnoma prepreči, je edino in najbolj uspešno sredstvo, da se prepreči anofelez pri-iti človeka, ki je okužen, odnosno da se prepreči, okužiti zdravega človeka.

JOŽE RAZOR

Nazaj več ne gremo

roman

Počasi je začelo nebo bledeti. Vojska se je pripravljala. Povsod je vladala velika živahnost. Grašič je hotel na vsak način v sprednji oddelek. Upal je, da bo dobil Vagnerja.

Rdeče čete so imele svoj glavni stan v mestecu Las Palmas, ki se je skrivalo v prijazni kotlini, obdani od vseh strani z visokimi hribi. Mestce je stalo v predgorju Sierre de Gredos, ki je skoraj neposredno zadaj dvigala svoje gole vrhove 2660 metrov visoko v nebo. Brž ko so zvedeli komunistični oddelki za bližanje narodne vojske, so zasedli vrhove nad mestecem in tam pričakovali nasprotnika. Toda bilo je prepozno. Čete generala Yagueja so že vdrla od vzhodne strani v dolino, pregnale ali uničile komunistične oddelke v mestu in okolici ter tako od dveh strani napadle oddelke, utrjene na vrhovih nad mestom. Položaj rdečih čet je bil brezupen. Z vso naglico so se začele umikati po grebenu proti vzhodu ter se s tem hotele rešiti v madridsko območje. Toda marokanska konjenica jim je bila stalno za petami in jih neusmiljeno sekala. Druga skupina rdečih čet je planila na zapad, se izognila dolini, nato pa krenila naravnost na sever, hoteč se rešiti v nepristopne višine Sierre de Gredos. Za njimi je general Yague poslal legijonarske oddelke, ki so hiteli z vso naglico preko doline proti reki Tielar, da tam pričakajo komuniste in jim zabranijo prehod.

Grašič in Alvarez sta bila med legijonarji. V naskoku na Las Palmas je bil Alvarez lahko ranjen. Toda njegova poročevalska vnaša je bila prevelika, da bi ga to oviralo pri skupnem pohodu.

»Slutim, da mora biti Vagner med onimi komunisti, ki se umikajo proti severu. Če se nam posreči, da pridemo na Tielar pred njimi, je možno, da ga zajamemo skupaj z drugimi.«

Grašiču so gorele oči od nestrpnosti in pričakovanja. Vse njegove misli od onega nenadnega srečanja v vasi so se sukale le okrog enega samega načrta: dobiti Vagnerja in mu poplačati za vse, kar je zagrešil nad njim, nad Rožnim dolom, nad Marijo. Pred njim je stala spet podoba deklice. Čisto jasno je bil videl na vrtu; okrog nje je rastle jesensko cvetje, v večernem zraku je dišalo po jeklovem medu. Z bližnjega travnika je prihajal krik Pogacarjevih otrok. Marija sedi v vrtni lopi in plete. Od časa do časa dvigne zakrbljene oči h Grašiču, tiste sinje, vdane oči, ki je v njih videl svoja nebesa na zemlji. Spet vidi njen pogled. Kako je mehak, otočen, ljubeč! Sprahuje ga, ali je otrok dolžan žrtvovati se za srečo svojih staršev. Kako hvaležno pa pogleda, ko ji on pove, da nikakor ni dolžna vzeti Vagnerja na ljubo svojemu očetu. Polagoma se bliža večer, vse je lepše in lepše, rumenoredeča zarja je ovila vso dolino. Toda v to lepoto nenadoma stopi satanska prikazen Rudolfa Vagnerja. Vse izgine: raz, jesenske cvetlice, večerna zarja. V mračni sobi kleči pred njim Marija in mu izpoveduje, da jo je Vagner zapeljal. Nič več nima tistih oči. Njena podoba je padla iz njegove domišljije kakor pade raz stene slika in izgine za omaro. Grašič gleda na prazno mesto in vidi samo one besedo: mačevanje.

Ves dan in vso noč so hiteli legijonarji. Zgodaj zjutraj jih je pozdravila s pobočja dolga, ozka svetla črta, ki se je vila tik pod gorskimi velikani Sierre de Gredos.

»Tielar!« je zaklical Alvarez.

»Tielar!« so ponavljali za njim legijonarji in pospešili korak.

Ob šestih zjutraj so prispeli prvi oddelki, med njimi Grašič in Alvarez, k mostu čez reko. Nobenih sledov kakave prehode! Torej so prispeli pred rdečimi milicijski.

Poveljujoči colonel je naglo razpostavil čete na obeh straneh reke v bližini mostu ter v okolici ter tako v zasedi čakal na prihod umikajočih se komunistov.

»Če bodo skušali prekoračiti reko na tem kraju, kar je najbolj verjetno, saj drugega mostu ni, daleč naokrog, jih bomo brez dvoma vse zajeli. Njihove sile tudi niso tako velike, da bi se upali

boriti, ko bodo spoznali, da so okrog in okrog obkoljeni,« je rekel Alvarez Grašiču.

Ni bilo treba dolgo čakati. Dve uri po prihodu legijonarjev sta Grašič in Alvarez zagledala dolgo kolono komunistov, ki se je naglo pomikala po pobočju na zapadni strani mostu in hitela proti. »Naši so!« je zašepetal Alvarez in sunil Grašiča.

Povelje za pripravljenost je naglo letelo od ust do ust. Legijonarji so se enkrat pregledali, če so v varnem kritju. Puške celi so se tiho prelinile skozi listje, strojnice so stale varno zakrite v pripravljenosti, da začno svojo mrtvaško pesem, če se komunisti ne bi hoteli vdati. Ob mostu in po višinah tostran in onostran reke je vladala grobna tišina. Niti zajec, ki je tedaj mirno pricapljal vzdolž ob reki, ni slutil, da so okrog njega skriti orožniki. Ki pa takrat ne čakajo nanj, nedolžno žival, marveč na človeka, ki se je tako daleč spozabil, da je dvignil orožje zoper svojega brata in povzročil krvoprelitje, ki je pozabil na sveto ime domovine, ga zatajil, zatajil stoletja spoštovano vero. Načrt legijonarjev je bil, da puste polovico komunistov čez most in jih tam zajamejo, polovico pa na tej strani mostu. Strel iz puške naj bi dal znamenje, da se odreže nadaljni prehod.

Kakor nalašč so prodirali komunisti v dveh oddelkih po kakih petsto mož. Prvi oddelek je že prišel v območje legijonarjev ter naglo hitel v nastavljeni past. Že je bil pri mostu. Legijonarji so zadrževali sapo. Koraki so že zabobneli po lesenem mostu. Že se je bližal tudi drugi oddelek, že se je pomikal skozi prve vrste tesnega obroča, ki ga je nevidno obdajal. Po mostu je še vedno grmel korakanje prvega oddelka. Legijonarji so postajali vedno bolj nestrpni. Drugi oddelek je vedno bolj in bolj lezel v obroč in se bližal mostu. Se nekaj trenutkov, pa bo ves v zanki. Po mostu so odmevali koraki zadnje straže prvega oddelka. Se nekaj sekund... Most je postal prazen. Drugi oddelek je bil že ves v obroču in se naglo bližal mostu. Tedaj je iz višine nad mostom počil strel, takoj nato pa je skočilo na obeh straneh reke nekaj legijonarjev na most in se zleknilo za strojnimi. Komunisti so presenečeni pograbili za puške, toda še preden je padel strel, se je slišal močan glas:

»Vdajte se, obkoljeni ste!«

»Nazaj, nazaj!« so tedaj zavpili milicijski.

Na obeh straneh reke je tedaj zagrmelo nekaj strelav v znamenje, da so komunisti od vseh strani obkoljeni in da bi bila vsaka borba brezupna.

Na obeh straneh reke so komunisti stopili v gručo in se posvetovali. Od časa do časa je vmes v to posvetovanje padel strel iz puške kot opomin, naj posvetovanje čim prej zaključijo. Na tej strani mostu je bil posvet kmalu zaključen. Dvignili so bel robec in zaprosili za možnost pogajanja. Toda na oni strani je bila živahnost vedno večja. Zgledalo je, da se tista skupina ne bo hotela podati. Legijonarji so z vso pazljivostjo motrili gibanje miličnikov, ki je postajalo z vsakim trenutkom bolj sumljivo.

Alvarez in Grašič sta bila onstran mostu. Grašič je skrbno iskal med množico miličnikov znani mu obraz, toda zaman. Preveč ljudi je bilo in prevelika gneča, da bi jih mogel jasno razločiti ena od drugega. Oči so mu prodirale v gosto gručo, okrog katere se je zbirala večina miličnikov. Velik hrup in prerekanje je prihajalo od tam. Očitno je bilo, da si miličniki niso edini. Hrup je bil vedno večji dokler ni nenadoma zamrl. Grašičev pogled je obvisel prav sredi gručo in se zaplavljal v mladega miličnika, ki so drugi nanj zrl kot na poveljnika. Zenice so se mu razširile, obraz mu je pobledele. Tesno je stisnil puško k sebi in šepnil:

»On je, on je!«

Tedaj se je spodaj ob reki vsa masa naenkrat zganila in zdrvela naravnost proti višini, kjer sta med drugimi prežala Grašič in Alvarez.

»Fuego (ogjen)!« je divje zavpil poveljnik. Več sto pušk je počelo, strojnice so začele regljati. Večina miličnikov se je zvalila v lastni krvi, ostali

so drveli naprej, neprestano redčeni od strelav legijonarjev. Njihovo početje je bilo blazno. Bilo je jasno, da iz tega ognja ne bo ušel niti en sam miličnik. Kupoma so ležali in se zvijali med glasnim preklinjanjem. Gruča, ki je bila še pokonci, je za trenutek obstala in se negotovo razgledovala. Takoj nato je planila ponovno naprej. Neprestano so iz nje padale cele skupine in se premetavale v gosti travl. Ostali so drveli naprej preko trupel lastnih tovarišev. Kakih petdeset jih je prispelo do črte, kjer so prežali v kritju Grašič in njegovi tovariši. Grašič je iskal med njimi Vagnerja. Našel ga je.

»Živ mora pasti v moje roke!« je sklenil in zasledoval vsak njegov korak.

»Fuego!« je zavpil tedaj komandir. Več sto strelav je počelo. Večina preostalih miličnikov je popadala po tleh, le kakih deset jih je planilo v grmovje, kjer so bili skriti legijonarji, in si skušalo utreti pot v svobodo. Tu pa so jih sprejeli legijonarji z noži in puškinimi kopiti ter jih v hipu pobili. Le eden izmed njih je bil tako gibčen, da se je izognil legijonarjem. Ti so dvignili puške in čakali, kdaj bo prišel miličnik toliko na prosto, da bo možen strel. Toda tega ni bilo treba. Grašič je z napeto pozornostjo zasledoval vsak korak miličnika, odkar ga je razpoznal. Ko je videl, da je on izmed tistih, ki so se srečno izognili strelom in da utegne celo uiti, se je umaknil v ozadje ter se pripravil, da plane nanj, če bi se prebil skozi obroč legijonarjev. Ni se motil. Vagner je z neverjetno gibčnostjo prešel strelno črto ter se vrge v goste grmovje.

»Rešen!« je pomislil.

Toda pred njim je nenadoma vstal Grašič in zavpil:

»Vdaj se!«

Puška cev mu je molela naravnost v glavo.

»Hudič, pusti me!« je zaklel.

»Motiš se, dragec, midva morava poravnati račune. Iskal sem te in sem te našel. Zdaj boš poplačal vse, kar si zagrešil. Zdaj boš dobil plačilo za svoje podlo ravnanje z Marijo. Roke kvišku!«

Vagner je bliskoma segel za pas po revolver. Toda še preden je mogel sprožiti, se je Grašič pognal z vso težo nanj in ga podrl na zemljo. V tem so prihiteli legijonarji in zvezali Vagnerja, ki je ležal negiben in kakor mrtev.

»To je torej tisti slavn razbojnik!« se je čudil Alvarez. »Ampak glej, glej, to mora pa biti edem izmed višjih poveljnikov, če dobro poznam znake miličnikov!«

In v resnici je bil Vagner poveljnik prednjega oddelka ter imel čin majorja republikanske armade.

Pogled na padle miličnike je bil strašen. Cela pobočje od mostu pa do kraja, kjer je bila strelna črta legijonarjev, je bilo pokrito s trupli. Nekateri izmed padlih so še živeli, se zvijali v strašnih bolečinah in kleti. Drugi so klicali za pomoč in usmiljenje. Grašič je hitel med ranjeno in jim v naglici nudil prvo pomoč. Tudi legijonar-meni je prihital dol in delil umirajočim odvezo. Bili so iz vseh mogočih narodnosti. Grašič je slišal tudi nekaj slovenskih klicev na pomoč. Hitro je pristopal k ranjenim. Bili so trije slovenski rudarji, ki so jih skupaj z drugimi komunisti zvalili v zbirališče mednarodne brigade v južni Franciji in jih nato poslali v Španijo v borbo. Zalosten je bil pogled nanje.

»Kako vam je?« je vprašal Grašič mladega, plavalasga fanta, ki je imel ustnice zalite s krvjo. Fant je začuden pogledal zdravnika, nato pa rekel: »Domov, domov!« To so bile njegove zadnje besede. Grašič se je obrnil h naslednjima, bila sta že starejša, krepka možakarja. Oba sta bila ranjena na nogah in zdihovala od silnih bolečin.

»Pogum, ozdravela bosta! Rane niso težke.« Olajšano sta zavzdihnila. Eden je vprašal:

»Gospod, vi ste Slovenec?«

»Da, Slovenec sem.«

»Pa niste komunist?«

»Ne, komunist pa nisem.«

»Vprašam vas zato, ker vam drugače ne bi zaupal. Nas so speljali v Španijo. Oh, zakaj smo jim verjeli! Verjeli smo lepim frazom komunistične propagande, verjeli njihovim obljubam. Zdaj smo se prepričali, da je vse laž, vse laž. Komunistem je laži. Povejte to vsem Slovencem, ko se vrnete domov. Povejte našim delavcem, naj zapuste svoje komunistične voditelje, naj zapuste komunistem iz ljubezni do naroda, ki ga komunisti hočejo ugonobiti.«

(Dalje prihodnjič.)

d Franciskanska prosveta M. O. v Ljubljani. Kdor se navštil ob božičnih praznikih veselja in miru, naj pride v Ljubljano v franciskansko dvorano, kjer bo Prosveta M. O. uprizorila prekrasno svetopisemsko dramo Kralj s neba. Dramo je napisal znani pisatelj verskih iger g. Edvard Gregorin, član Narodnega gledališča v Ljubljani. Opozorjamo cenjeno občinstvo izven Ljubljane, da bomo na praznik sv. Štefana in v nedeljo, 28. decembra, igrali ob taki uri, da bo obiskovalcem možen povratek s večernimi vlaki. Pridite in navštilite se božičnega veselja!

d Za invalide. Invalidi, ki so dobili sklope okl. invalidskega sodišča pred aprilom 1941., ne morejo dobiti sklopa vrhovnega invalidskega sodišča, dokler ne bodo vrnjeni invalidski akti iz Beograda. Prav tako morajo še nadalje čakati tudi tisti, ki so prejeti sklope prve instance pozneje, torej od aprila dalje. Njihove zadeve bo reševalo še vrhovno invalidsko sodišče, ko bo imenovano. Nihče pa ne more dobiti invalidnine, dokler nima odloka višjega invalidskega sodišča. Čim bo začelo to sodišče posiovati v Ljubljani, bodo vse invalide zadeve urejene.

d Siromašni vojni invalidi 2., 3., 5. in 6. skupine imajo pravico do draginskih doklad zase in za vsakega družinskega člana. Za otroke pripada draginska doklada do 16. leta, le, če se otrok šola, do 23. leta.

d Pristojna oblast je odredila, da se odpravijo starostne meje za sprejem učencev v strokovne šole.

d Zatemnitev traja sedaj od 18.30 do 7.30.

d Celokupni izdatki mestne občine ljubljanske v l. 1940-41 so znašali 172 milijonov, dohodki pa 177,9 milijona dinarjev. Doklade, davštine in trošarine so prinesle 10 milijonov dinarjev več, kakor je predvideval proračun.

d Mráz je dosegel v preteklem tednu skoraj 9 stopinj pod ničlo.

d Šikarsko razstavo so otvorili v ljubljanskem Jakopičevem paviljonu. Razstavili so Riko Debenjak, Božidar Jakac in France Mihelič.

d Razne neizgode. Ko je podiral bukev, si je zlomil desnico 45 letni Janez Hočevar, posestnik iz Hnjo. — Pod voz je padel in se precej poškodoval 36 letni Franc Strazišar z Vrhnike. — Pri padcu si je zlomila nogo dveletna Stelka Janežič s Stivnice. — Dinamična patrna je ranila po rokah in trebuhu 12 letnega Riharda Eppicha. — Pri padcu z kveste se je močno poškodoval na glavi in rokah 42 letna žena krojaškega mojstra od D. M. v Polju Marija Vrečar. — S kolesa je padel in si zlomil nogo 50 letni posestnik Janez Ravnik iz Vrhkega Mlačeva. — S stola je padla in si zlomila desnico 10 letna Elizabeta Križaj iz Ljubljane. — Nevarno se je usekal v desnico 32 letni delavec Ivan Pogacar z Jezice. — Pri padcu s peči si je zlomil nogo sedemletni Drago Tome iz Dolin. — Na kmečki peči se je nevarno opekla po stegnu polletna Barbara Rus z Vrhnike. — Zaboje je zlomil nogo 4 letni Mariji Rozman s Crnuč. — Konj je brcnil v glavo in hudo poškodoval oko 16 letnemu Ivanu Mivcu iz Cerinice. — Doma v kuhinji je padla in si zlomila roko 54 letna Jožeta Brečelnik. — Pri padcu z voza si je zlomila desnico 43 letna Ana Prkov iz Dobrunj. — Pri padcu s tramvaja si je zlomila nogo 65 letna Ana Šnubec iz Ljubljane.

d Pričenši s 1. decembrom je začel voziti na progi Ljubljana-Zalog še en osební vlak z odhodom iz Ljubljane ob 14.20 in odhodom iz Zaloga ob 14.41.

d 1. decembra 1933 je izšla prva številka rakovniških knjižic. Danes po osmih letih ima nova knjižica »Mladinski domovi« zaporedno številko 191. Kot javlja uprava, so izdali na Rakovniku s ponatisi vred v teh kratkih letih čez 1.100.000 knjižic. To je delo, ki ne vzbuja le našega občudovanja, ampak odkrito veselje, saj »Knjižice« zlasti zadnje čase vsi tako radi beremo. Končno, kdo jih ne bi bral, ko so pa tako lepe in tako pocenit! Daš 50 cent. in imaš n. pr. mladina, življensko važno knjižico v rokah: Dekleta na pot ali Leta, mlada leta, ali vzgojitelji in starši: Dvojni sad! Zadnja knjižica »Mladinski domovi« govori o sv. Janezu Bosku in njegovem delu. 8. decembra na Brezmadežno preteče namreč 100 let, ko je začel Janez Bosko delo za mladino. Torej čisto pravilno, da »knjižice« kaj o tem povedo, zlasti če, ker imajo pri nas don Boskovi sinovi po 40 letih dela že 19 zavodov na ozemlju prejšnje države. — Knjižice naročate pri upravi na Rakovniku.

d Nove plače hrvatskih državnih nastavlencev. Poglavnik dr. Ante Pavelić je podpisal zakonsko

Kaj je NOVEGA

odredbo, ki določa višino plač hrvatskih državnih uradnikov. Uredba deli državno osebje na uradnike, uradniške pripravnike, poduradnike in slugo. Uradniška skupina je razdeljena na 12 razredov. Uradniki v 1. plačilnem razredu bodo prejeli mesečno po 20.000 kun, v 2. razredu 15.000 kun, v 3. razredu 12.000 kun, v 4. razredu 8.000 kun, v 5. razredu 5.300 kun, v 6. razredu 4.400 kun, v 7. razredu 3.800 kun, v 8. razredu 3.200, v 9. razredu 2.800 kun, v 10. razredu 2.500 kun, v 11. razredu 2.300 kun, v 12. razredu pa 2.100 kun. Razredi od 4. do 10. so razdeljeni na 3 skupine. Uradniški pripravniki s popolno vseučiliško izobrazbo bodo odesli na Hrvaškem prejeli mesečno po 2450 kun, pri-

90 letnica svétnika Josipa Lavtižarja

Svoj 91. rojstni dan je praznoval 5. decembra v Ratečah-Planici častni konzistorialni in duhovni svetnik, upokojeni župnik, biseromašnik g. Josip Lavtižar, pisatelj, skladatelj in ne nazadnje zgleđen dušni pastir. Gospoda jubilara obrani Bog v zdravju in moči do skrajnih mej človeškega življenja!

pravniki s popolno srednješolsko izobrazbo 2.150 kun, z neopolno srednješolsko izobrazbo pa 1.950 kun. Poduradniki so razdeljeni v 3 plačilne razrede, vsak razred pa spet v 3 skupine. Njihove plače bodo znašale od najmanj 1500 do največ 2100 kun mesečno. Sluge so razdeljeni v 2 plačilna razreda, vsak razred pa spet v 3 skupine. Njihova najnižja plača bo znašala 1350 najvišja pa 1750 kun. Uredba vsebuje tudi vse določbe glede posebnih dodatkov in pokojnin. V prvem uradniškem razredu je samo predsednik vlade, v drugem podpredsednik vlade in ministri, v tretjem poslaniški in nekateri vodilni državni uradniki.

h Julijanski koledar, ki je bil v rabi pri pravoslavcih v Srbiji na Hrvaškem, je poglavnik ukinil. Odslej bodo pravoslavci na hrvaškem ozemlju proslavljali svoje praznike po gregorijanskem koledarju, ki je tudi v Sloveniji v veljavi.

h Ker sta prodala prašička po 35 kun kg žive teže, sta prišla pred naglo sodišče prodajalec kmet Anton Habičec iz Gjurgjica in Janko Osreček iz Kustošice pri Zagrebu.

h Kot posebno zimsko pomoč bodo v Zagrebu razdelili brezplačno najsiromašnejšim meščanom 7500 kub. metrov drv.

h Oproščeni so žolnine na vseh srednjih in visokih šolah pripadniki hrvatskega naroda, ki ni-

Kje, kako in kaj?

Da, kje, kako in kaj! To so vprašanja, ki jih danes vedno stavi naš kmet, kadar razmišlja, da bi moral nabaviti to ali ono za svoje gospodarstvo. Potrebni so mu novi stroji, pa saj to je za navadna slamožrnica, reporeznica, lomni ali plug, daje razno orodje, kakor: vile, seki, motike in podobno, pa tudi umetna gnojila, metalka, sredstva za zatiranje rastlinskih bolezni in škodljivcev itd. V normalnih razmerah si kmet lahko pripravi le, kje bo dobil boljše blago po ugodnejši ceni, v sedanjih izrednih časih pa ne more pobrigrati pravocasnosti, da sploh kaj dobi in da ne osaneš konec koncev praznih rok. Čim manjše so namreč dandanes težave v virovah, njem pridevkov, tem večje so z nabavo raznih potrebščin.

Po starem pravilu, da je v skupnosti vsaj moč, je prav v teh težavnih časih našega žalostnega blagovnega zadržništva, da odpočemo našim težavam in preskrbi našemu kmetu pravocasnne razne potrebščine za njegovo gospodarstvo. Ne le za kmeta samega, ampak za vse skupaj je dandanes važno boji kot kdaj prej, da prideva kmet na svoji zemlji čim več in čim boljše pridelave. Brez dobrih strojev in orodja, brez dobrega kmetijskega gnojila in nujno potrebnih umetnih gnojil to ne gre. Prej je bilo lahko, ko si žel v mesto kadarkoli in nabavil, kar je bilo potrebno; ni dobil si gotovo, če ne tu, pa tam. Danes pa lahko iščeš tu in tam, pa ne dobiš nikjer nič. Zato je treba misliti precej daleč naprej in si nabaviti vse potrebno pravocasnno! Sicer se ti namreč priložnost zgodi, da boš tedaj, ko boš potreboval, nistopj stikal vse križem in ne boš dobil nič. In naloga našega blagovnega zadržništva je, preskrbeti tudi v teh časih našemu kmetu vse potrebno, kar in kolikor se da. Ker pa vraga pri manjkuje, se za vse dovolj vsega pač ne boš dobil in bo zato boljše odrezati tisti, ki si bo vse potrebščine nabavil že vnaprej.

Kmečko blagovno zadržništvo, ki se je pri nas šele zadnja leta začelo bolj razvijati, ima nesporno še veliko budućnost ter more tudi v sedanjih izrednih razmerah kmetu mnogo koristiti. Zato je bila tudi ustanovljena v Ljubljani Kmetijska zadruga, nabavna in prodajna zadruga s o. j., da olajša kmetom iz bližnje in daljše ljubljanske okolice nabavo vsakovrstnih potrebščin, kar je dandanes najbolj važno, istočasno pa jim po potrebi tudi pomaga vnovčevati njihove pridejke ter jim je vedno na razpolago s temi potrebščinami strokovnimi nasveti, navodili in pojasnili. Zadruga posluje v Maistrovi ulici 10, kjer so tudi urednje mlekarnice, in sicer vsak delavnik dopoldne in popoldne. Na razpolago ima še nekaj dobrih umetnih gnojil za spomladansko gnojenje, vendar je zaloga omejena in bo pametno kmet pohitel z nabavo, ker je vprašanje, če in kaj se bo potem še dalo dobiti. Tudi za razne stroje, orodje in druge potrebščine skrbi zadruga, da bo pravocasnno vse potrebno na razpolago, t kolikor to dandanes sploh more. Zato je le skrben gospodar izbral vsako priložnost, da se opusti tudi v Kmetijski zadrugi v Ljubljani, Maistrovi ulici 10, da se o vsem potrebnem pouči ter obenem lahko tudi še nabavi ali naroči, kar potrebuje. Nujna potreba je rodila to zadrugo, ki bo gotovo storila vse, da v polnem obsegu izpolni svojo nalogo.

Novi grobovi

m Umrli so: v Novih Straševcih na Češkem zdravnik dr. Alojzij Siechia, v Sv. Križu pri Elji Minka Miklavčič, v Novem mestu visokodolci Eli Pavlič, v Sostrem Alojzij Trtnik, v Sodražici posestnik Jakob Perdan, na Gimcah J. Kompare. — V Ljubljani so odšli v večnost: dr. čestni nadzornik v p. Gaspari Anton, konservatorist Bož. Vem, veleindustrialec Viktor Meden, Uršula Hribenjak in Terezija Gorjanc. — Naj počivajo v miru!

so državljani nezavisne države Hrvatske in pa pripadniki prijateljskih narodov, ki prav tako niso hrvatski državljani.

h Iz službe bodo na Hrvaškem odpustili ne poročene žene, katerih možje prejemale nad 400 kun na mesec in sicer ne glede na značaj njihove službe.

h Mesarski dom za 4 milijone kun si bočep zgraditi v Zagrebu hrvatski mesarji.

h V Beogradu je umrla in bila tam pokopana 81 letna Jožefa Krelj iz Maribora.

g Novo cesto grade iz Kranja proti Karmni

Iz Tržaške in Goriške pokrajine

Ob 10 letnici smrti nadškofa Sedeja

V petek, 28. novembra, je poteklo deset let, kar je nehalo biti plemenito srce enega največjih mož, ki jih je rodila Goriška. Tistega dne je vdano izšlo svojo preizkušeno dušo svojemu Stvarniku goriški nadškof dr. Fr. Borgia Sedej. Njegove zemске ostanke smo nekaj dni po njegovi smrti položili k večnemu počitku v svetogorskem Marijinem svetišču, njegov nepozabni lik je pa ostal med nami in živi z nami. Ob obletnici njegove smrti se vsako leto poklonimo njegovemu svetlemu spominu, pomolimo za njegovo blago dušo in se priporočamo njegovi priprošnji; v lepi in ponosni baziliki primorske varhinje na Sveti gori in v goriški stolnici se vsako leto daruje slovesna zadušnica. Tudi letos je bilo tako. V četrtek 27. novembra je bilo ob 10 na Sveti gori slovesno žalno opravilo, ki so ga na pokojnikovem grobu peli svetogorski frančiškani s svojim gvardianom na čelu. K spominski slovesnosti je prihitelo preko 30 duhovnikov iz vse škofije, od katerih so mnogi tam brali sv. maše. Tudi lepo število častilcev, ki so se kljub delavniku lahko utrgli od doma, je prisostvovalo na Marijin vrh. Katalak, katerega je kralja mitra, je bil okusno odet v cvetje in ožarjen od številnih sveč. Po veličastnem hramu božjem so doneče odmevali žalni psalmi in se glasili ubrni akordi učinkovitega rekviema, ki so ga spremljale mogočne orgle. V petek, na dan smrti, je pa prevzvišeni nadpastir ob asistenci kapitlja in ob prisostvovalcih številnega občinstva v goriški stolnici opravil vse žalne obrede. Goriča in vsa nadškofija se je dostojno oddolžila spomina nepozabnega vladike ob 10 letnici njegove smrti.

Še v smrti zvesta

Lepih zgledov zakonske zvestobe se dobi še precej, a vendar tako lepega, da se smrt premosti, pa ne najdemo povsod. Nekaj takega so si razlagali v terek popoldne (25. nov.) v Vrtojbi pri Gorici pogrebci, ki so se razhajali z dvojnega pogreba: Štefana Pirca in njegove žene Francke. Rajni Štefan je bil zdrava grča, v sorodu s poznanim nekdanjim kuratom Švaro. Ze ko jih je imel dva in osemdeset na plečih, se ni ustrašil nobenega dela. Pridno mu je pomagala žena Francka, ki jih je tudi dosegla sedem in sedemdeset. Zredila sta sina, ki dela v Nemčiji, hči je pa v Aleksandriji. V hiši sta imela vnukinjo po sinu. V farovžu so se v nedeljo kar začudili, ko je Franca pritekla sama po gospoda za previdenje. Pa še je tarnala, da ne bo dolgo in da ne bo. Ponoči je res Štefan kar mirno zasnil. Niso ga še na pare deli, že je kinknila tudi njegova žena. Tako sta oba ležala hkratu na mrtvaškem odru, kakor je rajni vedno pravil, da ne bosta mogla drug drugega preživeti. Tudi pogreb sta imela skupen. Pač redek primer, da moža in ženo hkratu pokopujejo kakor to pot v Vrtojbi. Naj počivata v miru!

p Nabrežina. V nedeljo, dne 30. novembra, je pominjal v Nabrežini v starosti 75 let g. Anton Radovič, posestnik in industrijalec. Ze nekaj let je krotil svojo bolezen, na dan sv. Andreja pa je bil nenadoma izdihnil. — Pokojnik je bil vseskozi človek podjetnega duha in vzoren gospodar, ki si je v teku svojih let pripravil lepo ime. Ze v zgodnjih letih se je začel baviti s kamnarsko industrij, ki se je pod njegovim večjim gospodarjenjem šlo roko razmahnila v veliko kamnoseško podjetje, znano po svojih kamnoseških izdelkih po vseh važnih krajih Italije, ostale Evrope, Egipta in drugih oddaljenih državah. V življenje je bil možak, ki ga je držala zavednost in značajnost. Pokoj njegovi duši, preostalin pa naše sožalje.

p Poroka. Na planini pri Vipavi se je poročila Justina Strancar iz ugledne naše družine s Karlom Lisjakom iz bližnjih Ustj. Na novi življenjski poti jima želimo obilo sreče.

p Še en grob v Gorici. V sredo 26. novembra smo ob številni udeležbi sorodnikov, prijateljev in znancev pokopali g. Andreja Cehovina, upokojenega državnega redarja, ki je po kratki bolezn mirno odšel v večnost, star 74 let. Po svetovni vojni je nekaj let kot upokojenec služboval v nekdanji Narodni tiskarno. Rajni je bil globoko veren in tes-

no priklenjen na svojo domačo zemljo. Tudi svoji družini je bil skrben oče in ji je žrtvoval vse svoje trude. Naj se epocije v Begu, domačim iskreno sožalje!

p Osebna vest. Po daljši odsotnosti se je vrnil v Gorico odvjetnik g. dr. Teofil Simič in zopet redno uraduje v svoji pisarni na Corso Verdi št. 32, II. nadst.

p Nov škof. Te dni je sveta stolica imenovala novega škofa za združenj škofiji v Poreču in Polj. Izbrala je očeta Rafaela Radossija iz reda manjših bratov. Novi škof poreško-puljske škofije je bil zadnje čase župnik v Benetkah pri cerkvi Santa Maria Gloriosa dei Frari, kjer hranijo znamenito Tizianovo podobo »Assunta«. P. Radossi je prav za prav domačin. Rojen je bil leta 1887. na otoku Cresu. Še mlad je vstopil k frančiškonom. Studije je končal v Freiburgu v Švici, potem pa je vsa leta opravljal visoke službe v svojem redu. Vmes je tudi bil nekaj let za gvardijana na Cresu samem in v Pulju. Po letu 1930. pa je bival stalno v Benetkah. Tu je ljudomilega in nabožnega pastira zlasti preprosto ljudstvo dobro poznalo. Saj je imel pri svoji fari najboljše urejeno zavetišče za mladino. Slovci tudi kot poznan govornik in ljubitelj umetnosti. Važno pa je predvsem dejstvo, da kot istrsko-kvarnerski rojak dobro pozna razmere škofije, ki po Pederzolljevi smrti zopet sprejema svojega višjega pastirja.

p Rok za izmenjavo srebrnih bankovcev po 5 lir so podaljšali do 28. februarja 1942.

p Odlikovane gospodinj. Dne 18. novembra je bilo odlikovanih nad tristo gospodinj iz goriške pokrajine. Udeležile so se namreč pokrajinskih natečajev za najbolj snažno hišo, za vrtiček, za gojenje lanu in sončnic, za čebelarje, zajčke in putke ter za sviloprejke. Največ odlikovanih je bilo za vrt in hišo in to iz najrazličnejših krajev. Najmanj pa za lan; te so večinoma z Otele in dve iz Krmina. Priznati je treba, da je pobuda za take natečaje zlasti danes prav pametna.

p Dobra sreča. Kakor smo že brali, se je nemara najprej v goriški škofiji in to na Krasu rodila misel, ki zajame v usmiljenje vse človeštvo, ki je od vojne prizadeto, ne le ta ali oni narod. »Darovi za vojne žrtve«, ki pridejo v prid vsem vojničkim žrtvam, se pošiljajo na papežovo državno tajništvo. Goriška duhovščina je v ta namen zbrala med verniki skoraj 6000 lir. Sedaj je dobil zato nadškof Margotti lepo pohvalno pismo iz Rima od kardinala Maglionija in papeški blagoslov.

p Obletnica. V četrtek, 27. novembra se je na Sveti Gori na grobu rajnega kneza in nadškofa Sedeja zbralo lepo število duhovščine k skupni maši zadušnici. V petek pa je bilo v prisotnosti nadškofa in stolnega kapitlja slovesno opravilo v goriški stolnici.

p Izrabljanje plutovine. Ker ni podplatov, je sedaj močno v rabi avtarična plutovina za temelplanje čevljev. Seve so spekulantje tudi ta predmet izrabili v svoje verižniške namene. Tako pravi zadnja okrožnica korporacijskega ministrstva, da so kupovali kvintal plutovine po 250 lir, prodajali pa že po tisoč. Zato opozarja goriško združenje trgovcev na te sleparije in da bodo strogo pazili na verižnike.

p Pregled plemenskih bikov v Tolminu. K pregledu plemenskih bikov, ki je bil 15. nov. v Tolminu, so naši hribovski živinorejci prignali okrog 70 od 8 do 18 mesecev starih bikov rdečecikaste plemenske pasme. Strojovna komisija je ugotovila zadovoljiv napredek v razvoju našega živinorejstva. Razdeljenih je bilo lepo število nagrad. Zanimivo prireditev je obiskal tudi goriški prefekt eksc. Cavarni.

p Teran je prizadela nova razvrstitev vin, ki se je izvršila na podlagi ocene po vsebini alkohola. Teran spada med prvorazredna vina, ker je celo zdravilno, toda nima dovolj alkohola, da bi po razvrstitvi prišel v prvi razred, v katerem so najdražja vina, temveč je padel v zadnji razred. Pridelovalci terana upajo, da bo dobila njihova pravčasno zasluženo priznanje na prikapljica pravčasno zasluženo priznanje na prikapljica mestu ter bo zopet uvrščena v prvi razred.

p Seno in slamo je treba prijaviti. Kakor napoved razglasi, ki so jih objavili italijanski listi, morajo vsi poljedelci prijaviti seno, ki so ga letos

Poravnajte naročnino za „Domoljuba“!

Kdor še ni plačal naročnine, naj to takoj stori, ker sicer smo primorani list ustaviti.

Naročnina znaša za celo leto le 18 L. »Domoljub« je najboljši in največji slovenski tednik, zato naj ga vsak naroči.

Pridobite nam tudi svoje znance, da si ga bodo naročili.

Vsak, kdor plača »Domoljub« za celo leto v naprej vsaj do konca januarja, je zavarovan za primer požara za 380 lir po posebnem pravilniku, ki ga objavljamo na drugem mestu.

Naročnino plačajte po poštni nakaznici na naš naslov: Amministrazione »Domoljub«, Lubiana, Kopitarjeva 6, ali pa po položnici Banke di Lavoro v Trstu, katero izpolnite takole:

Vzemite poloznico. Ima tri dele. Začnimo pri levem delu. Izpolnite levi del (Certificato di Allibramento) takole:

Versamento di Lire 18.—, eseguito da: Vaše točno ime in priimek, residente in: Vaš točen naslov,

Addi: zapišite datum dneva, ko plačate 11 Lir na pošti.

Ostalo izpolnijo na pošti.

Srednji del (Bolletino) poloznice izpolnite takole:

Bolletino per un versamento di L. 18.— Lire diciotto,

eseguito da: Vaše točno ime in priimek, residente in: Vaš točen naslov,

Firma del versamento: Vaš podpis, Addi: Datum dneva, ko plačate na pošti.

Ostalo izpolnijo na pošti.

Desni del (Ricevuta) poloznice izpolnite takole:

di L. 18, Lire diciotto,

eseguito da: Vaše ime, priimek in kraj, Addi: Datum dneva, ko plačate na pošti.

Ostalo izpolnijo na pošti.

Naslov je:

Amministrazione »Domoljuba«, Kopitarjeva 6, Lubiana, Provincia Lubiana.

Naročite »Domoljuba« takoj!

pridelali. Pod prijavo spadajo tudi količine, ki jih kmetje potrebujejo za krmo lastne živine. Tudi če bo kmet ves pridelek porabil sam, ga mora naznati. Enaka določila veljajo za slamo. Tiskovine za prijavo se dobe na županskih uradih.

p Božični izlet v Ljubljano. Podjetna potniška pisarna Appiani priredi s privoljenjem pristojnega ministrstva za bližajoče božične praznike izreden izlet iz Gorice v Ljubljano. Priglasijo se že sprejemajo in se bodo 15. decembra brezpogojno zaključili.

p Za dvig naše živinoreje. Ob izbruhu vojne med Italijo in bivšo Jugoslavijo so živinorejci v obsejnim pasu pretrpeli občutno škodo, ponekod so se hlevi znatno zredčili. »Živinorejski oddelek kmetijskega pokrajinskega konzorcija« v Gorici je dobil sedaj nalogo, da zbere naročila za živino med kmetovalci, pri katerih se je zaradi vojnih dogodkov zmanjšalo število goved. Oškodovanci naj se glede vsega postopanja zgledajo pri živinorejskem oddelku kmetijskega konzorcija v Tolminu in Idriji, kjer bodo dobili vsa potrebna navodila in pojasnila. Uverjeni smo, da bo oblast dosegla, da nakupljene živali ne bodo imele previseke cene.

p Goriški mestni proračun za leto 1942. odoben. Goriški občinski svet je imel pred dnevi pod predsedstvom župana inž. Casasote važno sejo, na kateri je odobril predloženi proračun za L. 1942. Pretresal je tudi proračun mestnih podjetij in ga potrdil.

Ena o Lisztu

Ko je slavní komponist Liszt potoval po Ruskem, je bil večkrat povabljen na carski dvor, da bi tukaj pred carjem igral na klavir. Car Nikolaj pa je imel rajši vojaško godbo kakor pa veliko umetnost. Ko je nekega večera Liszt sedel za klavirjem in igral, se je car mirno pogovarjal s svojim adjutantom. Ko je Liszt to opazil, je naenkrat prenehal igrati. Car je vprašal, zakaj je umetnik prenehal igrati. Liszt pa je odgovoril: »Kadar car govori, moramo molčati.« In tistega večera se ni več pritaknil klavirja.

Mahat set. Hčerka: »Ne razumem te, mama, kaj imaš proti mojemu možu. Ali ni včeraj in danes tebi na ljubo igral klavir?« — Mati: »Da žalno korračico, ko sem prišla, in veselo korračico, ko sem odhajala!«

Tenka stena. Prijatelj je prvokrat obiskal tovarika s družino v njegovi novi poletni hišici. Proti večeru pa je nenadoma spregovoril: »Menda vendar še niso miši v hiši?« — »Kje ne!« je dejala žena. »To so sosedovi, ki hrustajo redkvice.«

Dogodek. V francoskem muzeju je neki obiskovalec vprašal slugo, koliko je staro okostje neke predpostavne pošasti. »30.000 let in 8 mesecev«, je odgovoril sluga takoj. Obiskovalec se je čudil tej natančni navedbi in je še vprašal, kako so prišli do nje. »Povsem preprosto,« je odvrnil sluga. »Ko sem prišel sem, so mi dejali, da je okostje staro 30.000 let. A baš pred osmimi meseci sem nastopil to službo.«

PORAVNAJTE NAROČNINO ZA »DOMOLJUBA ZA LETO 1942

Vsak, kdor plača naročnino za celo leto vnaprej, je zavarovan za primer požarne nesreče za 380 lir.

Letna naročnina za »Domoljuba« je le 18 lir.

Zastopniki! Število »Domoljubovi« naročnikov naj bo v l. 1942 še večje kot dosedaj!

»Domoljub« kakor tudi vse druge naše liste za Hrvaško naročite pri trvdri Press-import, Katančičeva 3, Zagreb.

Letna naročnina za Hrvaško je 80 kun.

Tončkove želje za god. Ko se je bližal Tončkov god, mu je mama svetovala: »Tonček, lepo molli k Bogu in mu povej, ki si želiš za god.« In je Tonček šel in molil. Molil je čedalje glasneje. Nazadnje je že kar kričal: »Ljubi Bog, želim si konjčka! In potem železnico! In aeroplan! In velik škričalec sladkorčkov!« Mama je prihitela v sobo in dejala: »Za božjo voljo, Tonček, zakaj pa tako kričiš? Saj Bog ni gluha.« Tonček se je zvito nasmehnil in se odrezal: »Bog seveda ne, ampak stara mama v sosedni sobi slabo sliši!« Spreten zdravnik. »Gospod zdravnik, koliko klij bom pa zgubil, ako se zdravim po vašem navodilu?« — Zdravnik: »To je odvisno od raznih okoliščin. Imel sem bolnika, ki je v enem dnevu shujšal za 25 kil.« — Debeluhar: »Oh, kako je to mogoče?« — Zdravnik: »Zelo enostavno, odrezal sem mu nogo.«

Dragocen nos

Neka Milančanka si je dala po znanem kirurgu v inozemstvu pred nekaj časa popraviti nos. Operacija pa ni imela pravega uspeha, doma je dobila še grši nos, nego ga je imela prej. Zato je kirurga tožila za odškodnino 250.000 lir. Kirurg je za zagovarjan, da sestoji njegov sistem iz štirih faz. Po tretji fazi, ko se je zunanost daminega obraza že izboljšala, je pacientka odpotovala v Pariz, kjer se je dala zdraviti od drugih zdravnikov. Sodišče je njeno tožbo zavrnilo in plačati je morala še sodne stroške.

Preko Brennerja sta dospela v Italijo romunski kralj Mihail in romunska kraljica mati. Hud potres je bil v Pešavarju, Ravalpindiju in Strinagarju v Indiji. Hišo iz steklene opeke so zgradili v Toledu v Združenih državah.

V Parizu je umrl 77 letni Gašper Blumer, armadni general nekdanje ruske carske vojske.

Zaplenbo jute in vseh vrst v državi je odredila argentinska vlada.

Preko 100 poslopij je zrušil potres v severno-amerikem Los Angelesu.

Letos je minilo 40 let, odkar je umrl slavni italijanski skladatelj Verdi.

13 milijonov ton so dosegle zaloge neprodane kanadekega žita.

600.000 prebivalcev ima sedaj švedska prestolnica Stockholm.

Dirkalni hrti z naočniki so se pojavili pred kratkim na pasjem dirkališču v americkem Njujorku.

Te dni je bilo ljudsko šteje v Švici; izid še ni znan. Leta 1930 je štela Švica 4.060.000 prebivalcev.

Volkovi so raztrgali mladoporočeni par v romunskem Piccasiju.

Vsak teden najmanj štiri ure morajo telovaditi vsi Turki od 12. do 45. leta in vse Turkinje od 12. do 30. leta.

32.335 kg mleka je dobil preteklo leto od svojih sedmih krav kmet Ludvig Baumgartner iz Oberlienza v Nemčiji.

Letete motorno kolo je nedavno izumil neki dr. Evgen Kay v americkem San Franciscu; doseže 180 km na uro in se lahko dvigne 3000 m visoko.

Bolgarija se je povečala za 61%, pišejo bolgarski listi.

Te dni je poteklo 150 let, odkar je umrl na Dunaju slavni skladatelj Wolfgang Amadeus Mozart.

Veliko škodo delajo sedaj volkovi in medvedi v severnih krajih Švedske.

Glavni izvozni predmet Braziliije je sedaj kava, ki jo uvaža največ Amerika.

Voda 115 toplih vrečev v madžarski Budimpešti bi zadostovala za ogrevanje celih mestnih okrajev, so izračunali tamošnji inženjerji.

Tovarne za izdelovanje sladkornega izvlečka iz lesa so dogradili v Ouluju in Poriju na Finskem. V poltve pridela zlasti jelov in brezov les.

Bljuvati je začel ognjenik Semeruja na vzhodnem delu otoka Jave v Oceanu.

Najstarejši tednik v Evropi je »Relatione«, ki je začel izhajati l. 1609 v Strassbourgu.

Bolgarski parlament je dovolil 2500 milijonov lejev za razširjenje železniškega omrežja v pokrajinah, ki so bile priključene Bolgariji.

73 nemških let je sedaj odprtih v evropski tujini, poročajo iz Berlina. Od celotnega števila jih je osem v Italiji.

Prenosljivo protiletalsko zavetišče za 24 oseb, ki se lahko zloži pod avtomobilsko streho, že lahko kupiš v Ameriki.

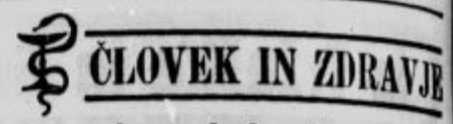
»Slovenčev Koledar« smo vsem, ki so ga predplačali, prejšnji teden poslali.

Kdor ga še ni prejel, naj nam to sporoči, da bomo reklamirali pri pošti.

Kdor je koledar naročil, pa ga še ni plačal, naj ga plača takoj (11 lir) in poslali mu ga bomo.

Kdor pa koledarja ni vnaprej naročil in ga tudi plačal ni, pa ga more dobiti v trafikah in knjigarnah po 20 Lir, kar je za lepo knjigo, ki obsega 288 strani, zelo poceni!

Vestnost. Jernej pride v Ljubljano. Prenoči v hotelu. Sredi noči nekdo potrka na vrata njegove sobe. »Kdo je?« »Vaš kovčeg sem prinesel,« odvrne sluga. »Pojdi k vrugate zarenč Jernej.« S tem bi bil vendar lahko do jutra počakal! In snet zaspi. Čez četrt ure ga iznova zbudi trkanje. »Kdo je?« »Jaz,« se spet oglasi sluga. »Povedati sem prišel, da tisto ni bil vaš kovčeg.«

Iz zgodovine lekarn

Če stopi danes preprosto človek, ki redko je seča lekarne (apoteke), v moderno urejeno prodajalno zdravil, ga gotovo zadivi slika, ki se mu nudi. Več sto steklenic, lončkov z napismi in sodic s čarobnimi zdravili je tu. Koliko bleščajočih kaptij, kroglic, praškov, mazil in drugih čudodelnih reči je nakopičenih na tem prostoru. Toda, kako bi se začudil tak človek, če bi stopil v muzej, ki prikazuje celotno lekarno pred 100 leti, ki takrat ni bila niti malo podobna današnji. Sedaj so te stare lekarne vsaj pri nas že popolnoma pozabljene. V starih lekarnah, ki so poslovale pred stoletjem, so prodajali najčudnejša zdravila: stoletno čarobno travo, prah jelenovega in konjovega rogovja, živalske želode, nehe rake, ovčjo mast in posušene krte. Posušeno mnogo odjemalcev so imeli za zmletko posušeno petelinovo srce, katero je smatralo ljudstvo za odlično zdravilo proti mnogim boleznim. Prodajali so tudi posušene živalske kosti in dobro oblikovane pišče. Neki stari lekarniški časopis naštevava ta zdravila kot odlične pomočnike zdravnikov v tedanji zdravniški stroki. Leta 1844 so prodajali v nekem nemškem mestu v volj raztopljen prah egiptovskih mumij, ki je veljal za odlično zdravniško sredstvo. 1 kilogram tega prahu je stal 17 zlatih mark, kar je bilo v takratnem času zelo ogromna vsota. Na Japonskem n. pr. pa imajo še danes poleg nešteto moderno urejenih lekarn dosti starih japonskih prodajalnih zdravil. V njih se dobivajo različni strupi, zdravila proti ugrizom kač, opic, krokodilov in podgan, kakor tudi zdravila proti različnim ženskim boleznim, proti žalosti in nezadovoljstvu in drugo. Tudi različni opojni napitki in dišeče vode, ki vzbujajo ljubezen, so v njih na razpolago. Kupujejo jih posebej radi japonske žene.

Biomotor. Na dunajski polikliniki uporabljajo takas raje z velikim pridom napravo, ki jo maha bolnikom pri obolenjih dihalnih organov. Aparat se imenuje biomotor, ki je izum zdravnika dr. Rudolfa Eisenmeyerja. Pacientom, ki jim do sledi ni bilo mogoče pomagati, nudi ta električni mehanizem za umetno dihanje izvrstno pomoč. I njim se da bolniku lajšati stanje celih šest tednov, torej dovolj dolgo, da se človek med tem okrepi. Dostojno se uporabljajo novo napravo za okrepi klinikah, kakor pravijo, z najboljšimi izkušnjami. Vendar so na Dunaju samo tri naprave v vrste, v Nemčiji pa imajo biomotore že skoro v vsaki večji bolnišnici.

V luteranski cerkvi v Columbia. Mo, je z vada, že ljudje kašljajo med pastirjevo pridigo, jim cerkveni mošje ponujajo sladkorčke sprot kašelj.

Preveč smeha ni dobro. V San Remu se je zgodilo, da se je nekdo nasmejal dobesedno do smrti. V neki družbi so si možki pripravili vsakovrstne dovptje. Eden izmed teh je moral biti posebno dober, kajti gostitelj se je začel smejati in se je smejal, ne da bi se mogel ustaviti. Nenadno pa se je zgrudil. Poklicali so zdravnika, ki je mogel ugotoviti samo to, da je mož od smeha zadela kap.

Mila in voda. Znano je, da Mitila voda in milo skupaj kožo pred marsikakšnim bolezenskim pojavom. Neki švedski zdravnik je pred kratkim v tem pogledu preiskal celo vrsto mil in je spotovil, da imajo masna mila največ razkuževalne moči. Umivanje z dobrim milom je uničevalo bakterije, poskusnih osebah ne samo neboleže bakterije, temveč tudi povzročiteljice nevarnih bolezni, kakor hčile legarja, kolere in jetike, ki jih je na koži vedno nekaj.

Jed za dobro voljo. Razpoloženje in voljo je mogoče v veliki meri preobračati z dieto. Pesniki imajo menda najrajši jedi, ki povzročajo kislost: meso, klobase, sir, jajca, maslo, maet, grah, fiš, lečo, pivo, kruh, ribe, riž, ovesno in koruzno moko, čokolado. Optimisti in humoristi so spet pripravljeni alkalizirajoče jedi in so navdušeni za: mleko, kava, malinovec, kumarice, paradižnike, zelena, rdeča, kve, špinac, solato, pesa, gobe, treni, sladkor, bolka, hruške, črešnje, brusnice, smokve, banane, krompir, zelje itd. Po tem jedilnem listu zažadi na drugačen pomen stari rek: Človek je, kar je.

Ne prezrite »Mali oglašnik«

Matajev Matija

RADO MURNIK

VESELA NOVELA

Mataj je možko izvelkel svoj robec, ga odvozil in plačal. Berač je predlagal, da bi pila še šentjanžve, pa njegova ni obveljala.

»Pa ne, ga bomo pa pri Matiju doma,« se je tolažil. »On ima brinovčeka dosti — kajne, Matije?«

Odhajajo iz mlina je Matija prevrnili koš, povrnjen ob zidu pri pragu, in ga postavljali v veliko težavo nazaj. Vtem je tiho prihitela Anka, potisnila beraču pisemce in nekaj okroglega v roko, želela obema možakoma lahko noč in smuknila nazaj v hišo.

5.

Na Matajevin.

»Oblačno je,« je s težkim jezikom izgovarjal Matajev Matija, nerodno koracaje po prašni cesti ob potoku.

»Večerni oblaki so to,« je kimal berač Andraž Hudopisk. »Oblaki so nebeška žolice!«

Mataj se je ustavil; popravljal si je suknjo, ogrnjeno preko rame, se obrnil in okorno lovil ravnesje zdej na prstih, zdej na petah. Mežavo je gledal mlini; nad pisanim vrtem je bečelo zidovje, rdela opeka, blesketalo steklo med odprtimi zelenimi oknicami: vse je bilo tako lično, čisto in enačno, kakor bi bilo narejeno šele danes.

Včasih ga je zagnalo na njive...

»Čedna biša, he, he!« se je namuznil Mataj in kobalil za prosjakom. Metalo ga je po kolesnicah in kamenju v stran; včasih ga je zagnalo tudi s ceste na njivo ali v zaro. Vendar je silil pogumno in vztrajno dalje za Hudopiskom, ki je tudi precej težko prestavljal noge, dasi je poloval brez nepotrebnih ovinkov in mu je bila zatorej pot lepša in krajša.

»Ali loviš metulje ali kaj?« je zbadal Andraž Matija in ga posmehljivo motril s sivklastimi očmi.

»Metuljčke, he he!« se je smejal Matija gluho. Držal se je zadovoljno na kiti, vse se mu je zdelo tako praznično in veselo.

»Pazi, neroda, da se mi ne prekučnej v vodo!« ga je svari prosjak nejevoljno. »Tamle je precej globok tolmun.«

Juhu-uf! je ukal Mataj. »Andražek, ljubi moj prijateljček, malo sem se opil, pa ne dosti. Ravno prav, he he! Meče me pa presneto. Andražek, dobra kapljica je mlinarčkova, Andražek! Dobra kapljica in močna tudi, da kaj zaleže, he he! Pa res, komaj ga nosim, komaj, kakor poln koš kamenja! No, nič ne de, Andražek, saj hodim pa le še po dveh, po človeško! Kajne, Andražek, kaj praviš? No, še ti kaj povej za kratak čas, bebel!«

»Kdo bi si mislil, da si tak čemek in da ga zmoreš tako malo!« mu jo je zasolil Hudopisk. »Privoščil sem si ga, lahko rečem, najmanj dvakrat toliko kakor ti — pa me poglej, kako ga nosim lepo naravnost! Ti si pa mežgal! Kar sram te bodi!«

»I, saj me je, pa nič ne pomaga,« je jočjal Mataj. »Mežgal pa nisem in nečem biti, jaz že ni-

koli ne! Nikar me ne ne zanižuj. Andražek, lepo te prosim! Ali uganem, kaj se mi zdi, ljubi bratec? Ne uganem! No, ti povem pa jaz sam. Zdi se mi, da je danes nedelja, he he!«

Zarki že nevidnega solca so zlatili in ožarjali nepremične dolge oblake, samevajoče na obledem zapadnem nebu. Iz doline so rastle večerne sence, hlad je vel iz losovja. Povsodj naokoli so peli čirčki in njih glaski so zdaj zamirali, zdaj se zopet jačili v večernikovih valih. Grakaje je letela čez vodo jata zaspanih vrnan.

»Andražek, kako dolgo pa lahko ostaneš pri meni?« je prijazno vprašal Matajev Matija po kratkem molku.

»Dokler se ne naveličam,« se je odrezal Hudopisk. Mislil si je pa na tihem: »Dokler ti ne poide brinovčec!«

»Cel teden lahko povasuješ pri meni, Andražek, če te je volja!« ga je vabil. »Cel teden ali pa tudi dalje.«

»Bomo že videli,« je godrnjal berač. »Na pot glej, pred noge! Kaj zijaš vame! Ali se nisi mogel prej nagledati moje lepote? Suknjo pa rajši obleci, da je ne izgubiš medpotoma!«

»Nočem, mi je prevroče. — Zakaj te ne bi gledal? Ali nisva prijatelja? Ali ne hodiš z mano? Le čakaj, prav dobro se bova imela doma. In v ris pojdem tudi, v ris, juhu!«

»Pazi, da mi ne štrbunkneš v vodo, potlej boš pa imel ris, potlej! Bodi no pameten!«

»Niš se ne boj, Andraž! V ris pa moram! Ne bojim se devetindevetdeset peklensčakov, kaj pa samo enega! Tudi sto se jih ne bojim, primaruha, in še več. Metat se grem z vsakim, naj bo še tako regat in kosmat! Ali nisem fant od fare? Ali me poslušaj, Andraž? Le poslušaj me! Ni ga takega hudirja, da se ga jaz, Matajev Matija, ne bi upal zagnati in malo povaljati po travici!«

»Posebno zdajle, ko krevljaš kakor zakovan konj!« se mu je smejal prosjak in ga vlekel za komolec ob brega.

»Cesta je slaba, cesta ni za nič, veš, Andraž! pa nič ne de. Le meni verjemi, da zmikastim najhujšega zlodeja, bodi hudnik, kakršne hoče. Ju-uf!«

Mahal je z rokami, nog pa kar ni čutil; lo-matelo so mu same. Zazdelo se mu je, da so tuje, izposojene, in zagrohotal se je na glas.

Klopotanje samotnega mlina se je izgubilo v daljavi. Pot in je vodila navkreber skozi smrečje in borovje. Mir in tihota sta vladala v temnečnem gozdu. Tuhtam so plامتli skozi vejevje ordeli oblaki. Gozd je jel prepregati modrikast par; grmovje in skalovje se je pogrezalo v mrak, samo vrhove grčavih borov je ožarjal zlati bager po-ševnih žarkov. Polagoma je pojemala in ugašala poslednja svetloba.

Oha sta sopihala močno, pehajo se po strmesnici. Matajev Matija se je šestokrat spotaknil ob korenine in čudno odskočil v visoko praprot in

»Ali nisem fant od fare?«

vrsejo. Naposled sta prišla iz hoste zopet dolj v ravan. Obledelo zabodno nebo je zopet omudrelo in v visoki sinjini je s zelenkastim svitom treptala večernica. Izza hriba se je nanovo prikazal potok in na travnatem gričku sta zagledala borno koto.

»Na Matajevini eva!« se je oddahnil Matija. Morala sta čez potok. Brvi ni bilo tu nobene; na peskoviti plitvini je bilo položenih nekaj velikih kamenov, da je mogel potnik s suho nogo preko vode. Mataj si je sezul škornje in klamo-teril dalje. Bori Hudopisk si je zavihal hlače do nad kolen, se opiral na palico in bredel potok. Bil je že na drugem bregu, ko se je Matija spotaknil in čofnil v vodo.

»Andražek, počakaj no malo!« je zaklical, sede na sredi potoka, in molil svoje mokre škornje in suknjo glavišku. »Saj se ti ne mudi tako, he he! Reši me nagle smrti!«

»Kaj to!« se je jezil Hudopisk. »Ali ti nisem trobil, da pazi! Pa vse zastoni! Ali hočeš zdaj no dobro vino piti slabo vodo? Da bi tel Vstani no!

Matija se je spotaknil in čofnil v vodo

»Ko ne morem sam! Kam naj pa denem ka-milžolico in škorenjčke? Pomagaj mi!«

Hudopisk je stopil po kamenih k njemu in ga prijel za laket; toda Mataj se ni gnil, kakor bi bil prikoval, dasi je berač vlekel, kar je mogel.

»Težak si kakor zemljale!« je stokal Hudopisk in se upiral ob gorjačo. »Da more biti človek tako neroden!«

»Nisem tako lahek ne,« je potrjeval Mataj in zdajci pognil še Andraž k sebi na moko.

»Bes te plantaj!« se je razjaril berač dobobra. »O ti pokora, neroda in rogovi! Saj sem si procej mislil, da bo kaj takega!«

»Nikar se no ne jezi. Andražek, saj sva do-ma!« ga je mrlil Mataj. »V vodki sediva, na hladnem, he he! Kaj pa je potle! Znotraj sva mokra, bodiva še zunaj! Kaj ni res, he he? Zato naju ne bo konec!«

»Tebe že ne bom nikdar več vlekel iz nobene vode!« se je veril ardit berač. »Nikdar več, tako gotovo ne, kakor si ti danes pošteno pijani! Izpusti mojo roko, da vstanem vsaj jaz!«

»Počakaj še malo in ne bodi tako siten kakor dedec mlinar!« ga je pogovarjal Mataj. »Dobro je, če se ohladiš obadva. Človek mora včas skrbeti za zdravje svojega telesa, četudi je trden in močan. Kopal se nisem še od lanskih pasjih dni.«

Izpustil je Hudopiskovo roko, se skobacal na kolena in komaril po vseh štirih na suho. Ob rakiti se je postavil na noge, izlil vodo iz škornjev, ožel kamifolo in krenil po stezici, zarasli s travo, proti bajti.

Lunini Zarki so obsevali Matajev dom na zelenem umolu. Lesena kočna na dveh straneh podprta s koloma, je stala kakor bolan starček na berglah. Prvi drog je držal dobro, drugi pa je že odnehal nekoliko; zato se je bila nagnila kajža in žalostno čepela postrani. Na strehi, pokriti z gnilo slamo, je bil Mataj zamašil nekatero luknjico z desko ali mahom; ponekod pa so gledale gole krovnice izpod slame in tupatam je sililo slame na zrak. Mala, nizka okna so kazala zamazano, oprane steklo, koder ga ni razbil veter ali sovražni kamen. Največje take praznine je Mataj zadela s papirjem, manjših razpoklin pa ni začell nič, toda ne morebiti iz ljubezni do koristne ventilacije, temveč zgolj iz lene malomarnosti. (Dalje prihodnje.)

Modri ptič — marabu

K vrsti ptičev plezalcev prištevamo poleg črne žolne, zelene žole, pivke, kukavice in ravnih detlov tudi pritlikavo in amazonsko papigo, dolgorepega ara in kakaduja, ki vsi živijo v vročih delih sveta.

Amazonška papiga prebiva združeno po pragozdi ob Amazonski reki v Braziliji. Ustrojena je prav za življenje po drevesih. Na tleh je papiga okorna in tudi leta slabo, ker ima kratka krila in kratek rep. Kričeč pleza po drevju ter je podobna s svojim kretanjem opicam. Zato jo tudi imenujejo krilato opico. Velika je kakor golob. Pogosto papigo prinašajo v Evropo, ker ni samo lepa, temveč tudi jako umna ptica. V ujetništvu učka zelo visoko starost. S svojim smešnim vedenjem razveseljuje človeka ter se nauči izgovarjati cele stavke. Rada oponaša glasove in kretanje drugih živali. Svojega gospodarja dobro loči od tujca. Če je le mogoče, se papiga osvobodi kletke, zato jo privezujejo z verižico na nogo. Pisec teh vrstic se še dobro spominja na papigo, ki so jo imele častite uršulinke v škofji Loki. Ljubka živalca je med drugim glasno in popolnoma razločno izgovarjala: »Škofja Lok« in »Ave Marija«.

Zanimiva ptičja skupina so ptiči-plovci. Domače vsi poznamo, to sta domača raca in domača gos, ki izhajata iz divje race, oziroma divje gosi. Drugi manj znani ptiči-plovci so:

Amazonška papiga pri plezalni vežbi

Afriški ptič Abu Makob

pingvin, nemi labod, labod pevec, pelikan, galeb ali tonovski, čopati ponirek in slapnik.

Skalnate bregove na skrajnem koncu južne polute oživlja toišček ali pingvin. Ta veliki čudni plovec ima ploščate sprednje ude, ki so pretvorjeni v plavute. Namesto s perjem je pokrit z roženimi luskami. Na kopnem se giblje le skokoma, v vodi je pa silno okreten plavač in potapljač. Love ga zaradi maсти in lepega krzna. Meso pa ni užitno.

Galeb živi družbeno po vseh evropskih morskih bregovih. Galebi letajo s svojimi dolgimi krili izvrstno in plavajo spretno, saj imajo plovno kožico. Zelo dobro se potapljajo. Gne-

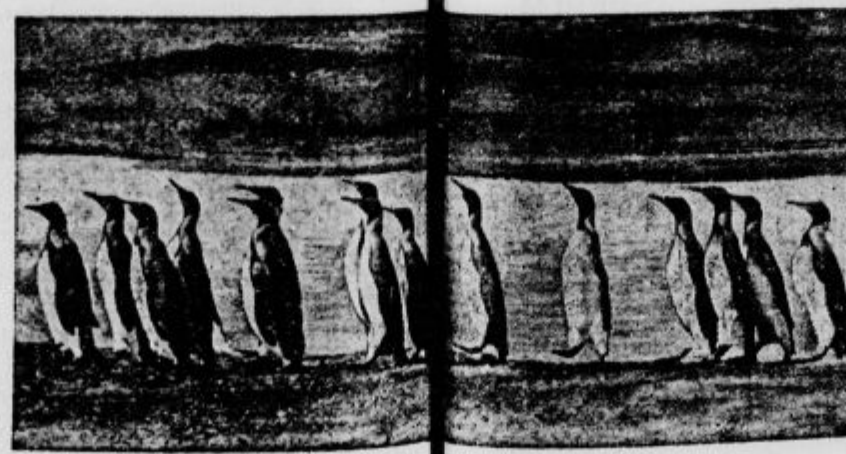
Še ena družba flamingov v ujetništvu

Krasna skupina galebov oborskem bregu

Velikanska množica pingvinov ob južni poluti

Pingvini na pohodu: Pa po dnu po tri smo ili skozi vasi...

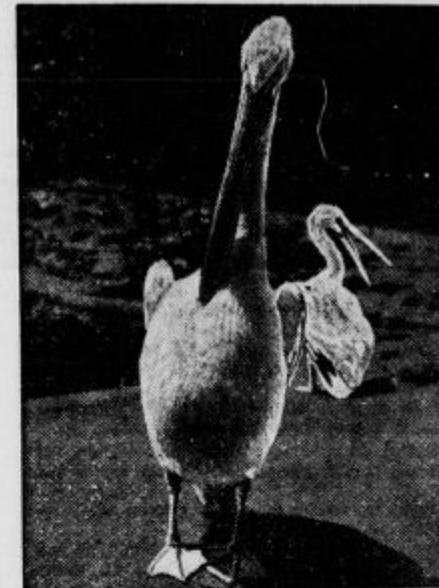
Kdo bi verjel, da je modra postava z ovratnico eden izmed znamenitega rodu pingvinov

zdi se skupno po nepristopnih pečinah. Po severnih in južnih krajih naše zemlje gnezdi množica galebov na tisoče in tisoče po pustih skalnatih otokih.

Med dolgonožne ptice velike rasti spada flaming. Samec je visok 125, samica pa 110 cm. Kljun je podoben gosjemu. Trije prsti, zvezani s plavalno mrenjico, so obrnjeni naprej, eden nazaj. Flamingi živijo v velikih družbah v močvirjih, ki imajo slano vodo, kjer si iščejo hrane. Gnezdo si napravijo iz blata in znesejo vanj dve jajci. Perje kakor tudi flamingovo meso ljudje zelo cenijo. Flamingi živijo v toplih krajih starega in novega sveta, tudi v juž-

Usluženca živalskega vrta na seta pelikana v prezimovališče

Pelikan s svojo družico

ni Franciji, v južni Sardiniji in neka vrsta flamingov celo ob reki Volgi.

Pelikan prebiva v večjih družbah po jezerih severne Afrike in Balkana, okoli Črnega in Hvalinskega (Kaspiškega) morja. Ta velika ptica meri z razprostrtimi perutnicami okoli tri metre. Pelikan leta izvrstno, še boljše pa plava, ker ima vse štiri prste zvezane s plovno kožo. V plitvi vodi gonijo pelikani združno ribe proti kraju, ter jih love v veliki kožnati mehur, ki je na spodnjem kljunu. V kljunu donesajo hrano tudi svojim mladičem.

O pelikanu pripovedujejo, da v primeru potrebe nasiti svoje mladiče tudi z lastno krvjo. Zato vidite neredko pelikana z mladiči naslikanega tudi na steni naših božjih hiš. Prisodablja jo z Odršenikom, ki je v prid človeštva žrtvoval svojo srčno kri.

Izredno lep flamingoski pr

Povest s kavkaških planov,
Epical M. De Carnoo.

Nadgi, ali si zaspala? Zakaj si umolknila? Našja jo prekine.

»Moči, ker se sramuje svojega vedenja. Dekle, ki trdi, da je knežjega rodu, nikakor ne sme v javnosti pokazati svojega obraza.«

»Utrujena sem... in mrzi me,« je potožila Valja. »Že nekaj časa se ne počutim več dobro.« Zamorka ji je odvzela pajčolan in ji tiho dejala:

»Kako si blede, golobičica moja!... Boli te to,

SREBRNA OPANKA

»Tiho, Našja!« je velela Valja. »Ne govori tako o moji prijateljici.«

»Tvoja prijateljica!... Dokler ne bo postala tvoja sovražnica... Ne znaš prav presojati,« je zamrmrala zamorka.

Valja ni poslušala besed svoje sužnje. Sklonila se je k svoji tovarišici in ji dejala:

»Nočem, da si žalostna, Nadgi... Ali nisi več srečna pri meni? Zdi se mi, da me nimaš več rada.«

»Valja, saj vendar dobro veste, kako vas iskreno ljubim...«

»Ali mi boš vedno zvesta? Me nikoli ne boš zapustila?... Ali ne hrepeniš po tem, da bi odšla proč od mene?«

»Priznam, da sem včasih to želela, ker sem se čutila kakor izgubljeno, daleč od matere, od svojih dragih in od doma. Mnogokrat sem mislila na to, da bi zbežala in odšla iskat svojo mamico. Toda bila sem sama in tako majhna, kam naj bi se obrnila?... Toda sedaj je več možnosti, da se boste vi nekega dne naveličali moje družbe. In tedaj, kaj bo z menoj?«

»Nikoli, nikoli!« jo je prekinila mala Turkinja. »Dokler mi boš ohranila svoje prijateljstvo... ostanem tvoja prijateljica, tvoja sestra.«

»A jaz, Valja, vidim samo en vzrok, ki bi me privedel do tega, da vas zapustim...«

»Kateri?« je živahno vprašala Valja.

»Če bi nekoč zagledala svojo mater.«

»Nadgi, ne reci tega!« je vzkliknila Valja v svoji nezavestni sebičnosti. »Nočem... nočem, da bi te tvoja mati zopet vzela... Moja sil! Moj oče je zate dal mnogo denarja. Moja lastnina si.«

Valja se je v svoji razburjenosti dvignila, tako da se je čelo zopet nevarno zazibalo.

»Pozor! Nevarnosti!« sta opozorila veslača. Nadgi je odgovorila z resnim glasom:

»Če najdem svojo mamico, mi nihče ne bo mogel preprečiti, da bi se ji ne vrgla v naročje. In ona me bo pritisnila na svoje srce in me ne bo več pustila od sebe.«

»Nima pravice do tega,« jo je prekinila zamorka. »Kupili so te in sedaj si sužnja. Tvoja družina zate ne obstaja več. Nobenih pravic nimaš več. Tvoja usoda je enaka usodi drugih sužnjev.«

Valja je povzela besedo:

»Dobro veš, da ima gospodar po zakonu popolno oblast nad svojimi sužnji, nad njihovimi otroki in nad njihovim imetjem.«

»Toda mene niso prodali kakor druge!« je odločno ugovarjala Nadgi. »Tvoj oče me je kupil, ne da bi vedel, da so me z zvijačo odvzeli mojim staršem, da so me ukradli in odnesli daleč od doma...« Njene oči so se naplunile s solzami. S tresočim glasom je nadaljevala: »Če bi se mi ne bila zgodila ta krivica, bi sedaj bila doma. Brezskrbno bi živel pri svoji mami, ki sedaj joka po svoji edinki.«

»Nehvaležnica!... Brez srca si!...« jo je vzkliknila Valja. »Jaz ne morem živeti brez tebe, ti pa komaj čakaš, da bi me zapustila... Samo nase misliš... Zakaj me tako mučiš?«

»Valja, nikar tako ne govorite... Niste me razumeli... Toda čemu govoriva o teh stvareh? Nobenega poviča ni, da bi se ločili... Ne pokvariva si tega lepega popoldnevala! Ne zagreniva si spomina na ta lepi izleti!«

Colniček se je medtem približal pomolu. Sonce se je skrilo za kupolami mošej. Na vsakem minaretu se je nenadoma pojavil muezin, ki je s svojim pojočim glasom klical vernike k molitvi. Tedaj so se vsi muslimani v kavnarh in trgovinah vrgli na kolena na svoje preproge.

Pozno je že bilo in obe deklici, mali črni sendi, sta se urno spravili v kočijo, ki ju je čakala. Našja se je zopet vsedla njima nasproti.

Valja se je stisnila v kot in vzdihnila.

»Kaj ti je, srček moj?« jo je vprašala zamorka.

Muezin je ubrano zapel

kar ti je pravkar dejala tvoja uporna sužnja... Vznemirila si se... Vem, srček moj, da si preveč občutljiva!...

Nadgi se je tedaj sklonila k svoji gospodariči, jo prijel za obe roki in ji dejala nežno:

»Valja, nilem vas hotela žaliti. Storila sem to nevede. Preveč sem že trpela...«

Valja pa ji je izmaknila roke, zaprla oči in dejala z utrujenim glasom:

»Pusti me, Nadgi!«

»Vse to je prišlo po tvoji krivdi!« ji je z neprijaznim glasom dejala Našja in jo prisilila, da ji je odstopila svoj prostor poleg male Turkinje.

»Zaradi tebe bo uboga Valja zbolela.«

Objela je deklico, kakor da bi jo hotela braniti in ji tiho govorila:

»Mučijo te, ubogi moj mali golobiček!... Toda pomiri se! Nad tabo čuva tvoja zvesta dojilja, ki te tako zelo ljubi...«

Valja je imela še vedno zaprte oči. Svojo drobno ročico je položila na zamorkino roko in tiho rekla:

»Dovolj, Našja! Brigaj se za svoje zadeve!... Če boš še naprej tako hudobna, te bom za vedno odpelovala.«

Zopet jo je stresel mrz. Začel je šklepetati z zobmi. Našja jo je še bolj privla k sebi. Deklica se tedaj ni več upirala, ampak je kakor brez moči naslonila svojo glavo na njeno ramo.

Našja je bila vesela svoje zmage. S pogledom polnim sovraštva se je ozrla na ubogo deklico, ki se je vsa zbegana stiskala v nasprotni kot kočije.

XII.

Komaj se je drugo jutro Nadgi zbudila, je stekla v sobo svoje gospodariče.

Toda pred vrati jo je zadržala Našja in je ni pustila vstopiti.

»Nikakor ne smeš k njej,« ji je dejala z zapovedovalnim glasom. »Valja skoraj vso noč ni spala in zato hoče spati sedaj. Ne potrebuje te.«

Nadgi se je vsa potrta vrnila v svojo sobo. Čez nekaj ur se je zopet vrnila k vratom Valjine spalnice. Tudi sedaj je pred vhodom naletela na zamorko ki jo je ustavila z besedami:

»Valja je že celo uro zbužena, toda noče te videti. Vso noč je zaradi tebe jokala!«

»Uboga Valja!... Kaj si neki domisljala!...« je žalostno odvrnila deklica. »Pusti me, da grem k njej. Pojasnila bova nesporazum in potolažila jo bom.«

»Ne, ne!« jo je zavrnila zamorka. »O doma je tako ukazala in ne smemo ji nasprotovati. Gotovo ji bo vročina zrastle, če te zagleda.«

»Pusti mi, da jo vsaj objamem!« je prosila deklica. »Ali pa mi vsaj dovoli da jo pogledam skozi špranjo pri vratih...«

»Povedala sem ti že, da te noče niti videti več. Huda je nate in zdravnik je zapovedal da se ne sme čisto nič vznemirjati. Samo jaz smem ostati pole nje.«

Nadgi je vsa potrta hodila po hiši, ki je bila tako prazna, ker so tudi gospodarji odšli na deželo. Postajala je vedno bolj nemirna. Rada bi videla Valjo, in pojasnila nesporazum. Čeprav je bila mala Turkinja muhasta, kakor pač vse razvajene deklice, je imela vendar zelo dobro srce in Nadgi jo je imela iskreno rada.

Proti večeru je prišla v njeno sobo Marika, grška služabnica in ji prinesla večerjo. Dejala ji je:

Našja ti sporoča, da se je Valji bolezen poslabšala in da je zdravnik prepovedal, da bi sprejemala obiske. Ti pa moraš ostati v sobi, ker jo s tem, da hodiš mimo njene sobe, le vznemirjaš.«

»Ali je torej hudo bolna?« je vsa preplašena vprašala deklica.

Prinesla ji je večerjo na podstavku.

Grkinja ji ni ničesar odgovorila. Nadgi se je spravila k počitku, toda dolgo ni mogla zaspati.

Ko je naslednje jutro hotela oditi iz sobe, je opazila, da so vrata zaklenjena... Ujetnica!...

»Kaj sem storila, da tako ravnaš z menoj?« se je vprašala. »Ali bom morala ostati tukaj zaprta, dokler Valja ne osdravi?«

Ko ji je opoldne Grkinja prinesla kosilo, jo je vprašala, kaj naj to pomeni. Marika pa ji je dala le nekaj negotovih poročil: Valja ima še vedno vročino, njeni starši so odšli v Terapijo.

DELETI

otrok

IZ RAZNIH KRAJEV

Ob obrežju reke je stala lesena, z ilovico ometana bajtica. V nji je živel preprosta družina — skromno, a mirno in zadovoljno. Z očetom in materjo je štela dvanajst članov.

Pod to borno streho je štoklja pustila leto za letom malega fantička. Devet jih je že bilo. Namesto desetega brata je babica, Boltova mati, prinesla hčerko — prelepo Grizeldo.

Mati se je bala desetega sinka. To pa je zato, ker prerokujejo, da mora deseti brat po svetu. Grizelda je bila materi že ob rojstvu sladka tolažba. Pozno v noč je bdela ob košari, v kateri je ležalo drobno dekletce. Enako se je ob vsakem pogledu nanjo vzradostila oče, četudi so ga mušice skrbi, kako preživljati številno družino.

Mati je vsak dan zgodaj vstajala, da je skuhala zdaj žgance, zdaj močnik ali mlečno kašo, ko je oče hodil v ranih jutrih v mesto na delo.

Trije sinovi so se že izučili rokodelstva. Tedensko so materi prinašali priložni denar.

Ob vsej skromnosti je družina še kar dobro živela. Moški bližnje vasi so dobili pozive, da gredo služiti vojake. Nekega dne ga dobi tudi Stigarijev oče. Moral je v vojsko. Koliko skrbi in solz se je materi nakopičilo ob njegovem odhodu!

V papir mu je zavila hleb kruha in mesnega prigrizka ter spravila v nahrbtnik za popotno.

V slovo je oče podal vsem desnico, malo Grizeldo pa je v naročju malce poljubkoval.

Mati ga je spremila do vojašnice. Kako bridka je bila njuna ločitev!...

Prej prijeten dom je postal pust in dolgočasen. Dobrotna mati se je topila v solzah in skoraj končila ob premnogih skrbi. Telesna moč ji je vidno ginevala in lasje so se ji iz dneva v dan bolj srebriili.

Po končani vojni se je oče vrnil domov.

Prešlo je še nekaj let. Otroci so že dorasli. Oče, želeč povečati si dom, je odšel v tujino. Zaposlen je bil v nekem francoskem rudniku. Za službi je precej dobro. Vsake tri mesece je razveselil z denarno poljico svojo ljubo ženo. Vedela je, v kakšen namen je ta denar, zato ga ni porabila, ampak skrbno shranila.

Pogovor pravi: Majhni otroci, majhne skrbi; veliki otroci, velike skrbi.

»Oh, Grizelda!« je jadikovala mati nekega dne. »V šolo že davno ne hodiš več. Velika si in močna. Kako bi le bilo, ko bi si še ti v mestu poiskala kako primerno službo? Tvoji bratje premalo zaslužijo, da bi se mogli preživljati kot doslej!«

Grizelda je bila lepo vzgojena, zato dobra in pridna deklica. Materi se ni protivila in njenim besedam ni ugovarjala, le tesno ji je bilo pri srcu in solza bridkosti ji je zdrknila po mladem cvetočem licu.

Pred hišnimi vrati so se začeli koraki. Vstopil je vaški pismošojec. Mati je preljala brzojavko: »Nesreča v rudniku. Dobrih Jože mrtev.« Zamegnilo se ji je pred očmi. Slabosti so jo obšle, da ni mogla prebrati še nadaljnjih par besed poslanih ji brzojavke.

Prostrana dolina je spala v opolnem nočnem objemu. Prebudilo jo je sončno jutro. Na cerkvenem zvoniku so se že v zgodnjih urah začele zbirati drobne lastovice. Selile se bodo na topli jug. Povsod vse tiho in mirno.

Zdaj se je zaslišal drdranje prihajajočega voza. Star cigan vodi na železni vrvič zamazanega medveda in bobna: »Haj, haj, haj! Plekl, mali Mančič! Haj, haj, haj! Plekl, plekl, mali Mančič!« Tako vleva stavec že utrujenemu medvedu-kosmatinecu. Z njim hodi ob hiše do hiše, proseč miloščine.

Cigani so na prostranem gostilniškem dvorišču postavili tri velike šotore. Prva dva večera so se arboriti vaški otroci za malo denarja nagurali več kot dovolj.

Ob nedeljskih popoldnevih so isti cigani v bližnji okolici prirejali koncerte a pesem ali prikazovali druge zanimivosti.

Neke nedelje popoldne se je ciganski naselbini približala tudi Grizelda.

Ko je prišla, je cigan Damjano pravkar uglasoval strune svojih gosli. Obstal je. Levica mu

je nerodno zdrknila preko strun. Ena izmed njih je počila.

Grizeldin prihod je vznemiril eigana, česar pa ni opazila. Videla je le, kako je po zraku vavalovila počena struna. Damjano je odločil gosli in lok na nizko, pred šotorom stoječo klop.

Dekle si je poiskalo doleten prostor. Tudi drugi so prihajali. K današnji predstavi se je nabralo mnogo občinstva.

Cigan Damjano je iz kopice otrok poklical dečka, ki ga je vprašal, če morda pozna ono dekle v svetlomodri obleki in ki ji kodrasti lasje valove preko ramen.

Peterček je jo poznal, zato mu je lahko o njej več povedal.

Po končani predstavi se je množica razšla. V šotoru so ugasnili luči. Okolica se je umirila.

V bližnjem zvoniku je pozvonilo k zornicam, ko je utrujeni Damjano šele mogel zaspati.

Sonce je stalo že visoko, ko se je pripravljala, da gre skozi vas in se zaklinjal sam pri sebi: »Naj me stane, kar hoče, Grizelda mora biti moja!«

Po nedelji je imela Grizelda precej dela. To je posebno, ker se je pripravljala, da odide poiskati si službo. Uredila si je obleko in oprati si je morala še škaf perila. Zadelja ga je na glavo in odšla k vodi.

Kot da se poslavljata ta teden tudi ob žuborega potoka in zelene livade kraj njega, se zazre preko te lepote še v daljavo. Ob tem pa skoraj glasno misli: »Mar ne prihaja mladi cigan, tisti, ki je včeraj tako lepo igral na gosli? Res je!«

Tudi Damjano jo spozna in sklep, ki ga je storil, se še utrdi v njem.

Pred Grizeldo obstane mladenič v obraz zagorelo rdeč. Ozke brčice pod pravilnim nosom dajejo njegovim rdečim ustnicam še lepši izraz. Lasje so mu primerno dolgi in urejeni tako lepo, kot da je pravkar prišel iz frizerskega salona. Občlen je v lepo modro svileno srajco, temnomodre hlače; preko ramen ima vržen suknjišč prav take barve.

Damjano je bil osemdvajsetleten cigan. Ob sta vztrepetala, ko sta pogledala drug drugega.

Grizelda, sedemnajstletno dekle, je ob njegovem pozdravu v obraz rahlo zardela. Bila je lepa kot rdeča, pravkar razcvetela vitnica. Zelo se je zanimal zanjo. Ko pa jo je vprašal, kako to, da je imela ob njegovem prihodu solzne oči, je znova glasno zajokala. Sprva je ni mogel utolažiti. Toda polagoma so njegove lepe besede utešile njen jok. Razkrila mu je bol svojega srca: povedala o bedi, ki tare njene drage domače; pa še to, da mora zaradi tega z doma, da si poišče službo.

Cigan ji ponudi priateljsko roko in dobro službo. Toda Grizelda sprva ni bila voljna sprejeti službe pesnika. Prigovarjal ji je, da bo zaradi izvrstnega glasu postala lahko tudi izvrstna pevka.

»Mlada si in lepa! Pri meni boš kakor doma; ostanil v svilenih oblačilih in z zlatimi okrasji v lasih se ti bo zdelo, da je delavnik nedelja. Nič se ne bo! Skrbel bom zate; ti mi boš vse na svetu.«

Dekle ga je zaskrbljeno vprašalo: »Kaj počne mamica, ko ji povem, kakšno službo bom imela?«

»Nič ji ni treba praviti! V par dneh odidem z vozičom daleč proč. Jutri, ko prideš iz mesta, ji reči, da si dobila dobro službo in da te dalj časa ne bo domov, ker boš ves dan zaposlena. Čez dva dni te bom zjutraj pričakal za tem gozdom.« Zadovoljna sta se razšla.

Grizelda je hitro oprala in se vesela vrnila pod almatni krov. Na mizi je bila pripravljena večerja: močnik in krompir v oblikah. Tiho so poveljeli, kako tudi ne, saj je imel vsak pred seboj sliko dogodkov minulega dne. Po večerji se je mati pokrižala. Kratki večerni molitvi je kot vselej pristavila: »Za pokojnega očeta: očenak!«

Dekle je pobralo žlice in odneslo skledo, ko da hoče sama pomiti. Mati na ji reče: »Grizelda, le pojdi spat, da ne boš jutri preveč utrujena, ko moraš oditi v mesto.«

(Nadaljevanje prih.)

št. Vid pri Stični. Naročnikom »Slovenca« Slovenskega doma, »Domoljuba« in »Bogoljub« ter »Slovenčeve knjižnice« in župniji Sent Vid pri Stični bo razdelil »Slovenčev koledar« vsem, ki so ga narožili pravočasno, le naš pooblaščen zastopnik Franc Hren iz št. Vida. Razdelil ga bo kar po domovih. Vsi boste prišli kmalu na vrsto — malo naj vsak potrpi, letočasno boste lahko obnovili naročnino za vse naše liste in knjige »Slovenčeve knjižnice«. Ker je cena koledarja nizka, povrnite zastopniku dostavo. Tudi prelepe knjige »Slovenčeve knjižnice« lahko kupite pri našem zastopniku g. Francu Hrenu vsak čas. — Vsaka knjiga ga 3 liri!

Taneja gora pri Dragatušu. Iz gozda se je zvečer vračal 41letni posestnik Mihael Matkovič. V tem se je v gozdu spotalnil ob vejo in si zlomil nogo.

Vavta vas. Konj je brcnil 71letno Bavdežovo Frančiško s tako silo, da ji je zlomil roko. Dobila je pa tudi druge hude zunanje poškodbe.

Novo mesto. S 1. decembrom so ukinili dopoldansko obiskovanje bolnikov v bolnišnici Usmiljenih bratov v Kandiji. Obiski so poslej dovoljeni samo od 13 do 15. ure. — Pretekli dni se je pričel pouk tudi na državnih meštanskih šolih. — V mesecu decembru bo v Novem mestu kar osem živinskih sejmov. Po Miklavževem sejmu bodo še 4 sejmi za prašiče in 3 uradno odrejeni sejmi za klavno govedo.

Krmelj na Dolenjskem. Okoliš naše pošte tvorijo sedaj kraji: Krmelj, Polje, Gabrijele, Brinje, Dunaj, Jesenice, Nova gora, Raj, Štrašperk in Zabjalk.

Semič. Kočevarji iz vasi Podstenice nad Poljanami so te dni zapustili svoja dosedanja bivališča, da bi se naselili v novi domovini. Ko so vstopali na naši železniški postaji v vlak, je začela krap posestnika R. Zamida.

St. Jernej. Na našo šolo je nanovo imenovan učitelj Hvala Anton in učiteljica Minka Očakar. Zdaj je na šoli 22 učnih oseb.

St. Jernej. V ljubljanski splošni bolnišnici je umrla Slabe Ana posestnica iz Apnenika št. 8 pri St. Jerneju. Pokojnica je bila dolgoletna naročnica naših listov. Naj v miru počiva!

Kostanjevica na Krki. Živinski in kramarski sejem na dan sv. Terezije, 15. oktobra t. l. se je na novem sejmišču pri M. B. na Slinovcih tako dobro obnesel, da že več desetletij ne pomnimo tako dobro obiskanega sejma in tako živahno kupčije. Sejem na lepem gričku za cerkvijo je privabil kupce in prodajalce, pa tudi precej radovednežev in mešetarjev kljub temu, da se je istočasni dogon klavne živine vršil dolj v mestu pod koštanji ter se je na ta način živina delila na dvoje prostorov. Prihodnji sejem za govedo, konje in prašiče ter za vsa kramo bo na kvadratni ponedeljek, 15. decembra. Pričakovati je, da bo ta sejm še prav posebno dobro obiskan, saj imamo v vsaj okolici dosti živine.

Ribnica. Gostinskih obratov — gostiln, restavracij, hotelov in točilnic je v kočevskem okraju lepo številno. V Ribnici imamo rekordno številno gostiln. Zanimiva je kategorizacija gostinskih obratov v tem okraju. Po tej kategorizaciji so gostinski obrati razdeljeni v pet kategorij. V kočevskem okraju in gostinskih obratov, ki bi spadali v posebno in v I. kategorizacijo v II kategorijo spadajo v Kočevju hotel »Trate«, v Ribnici pa gostilni Podboj Ivan in Peterlin Ela. Vsi drugi gostinski obrati v okraju spadajo v III. kategorijo, dočim obratov, ki bi spadali v IV. kategorijo, v okraju ni. Pribitek za postrežbo v II. kategoriji je 10 %, v III. kategoriji pa 5 %. V vseh gostinskih obratih so gostilničarji moralni obsesti na vsakem mestu oznako o razvrstitvi razreda.

Poklon. »Ali vas dama ni nič vprašala, kdo vam je izročil šopek?« Postrežek: »Nič, saj je morala že vedeti.« Takoj je rekla: »Že spet stari osel!«

Uredniška pošta.

Nabrežina: O kamnolomih prihodnjih.

Ženski svet..

Dobrodelnost

Včasih so ljudje trdili, da je žena srce žilavejša, mož pa razum. Toda dandanes so se tudi ženske naučile uporabljati svoj razum. Nekateri celo trdijo, da sodobna ženska preveč uporablja razum in premalo srce. Toda ta ožitek je vendarle neupravičen. Če človek gleda okrog sebe, bo prav kmalu opazil, da so ženske roke navadno bolj radodarne kakor moške.

Marsikdo opravičuje svojo trdosrčnost, češ da se z miloščino podpira lenuh in postopače. Ženska daje vsakemu, ne da bi premislila, če je njena miloščina res na mestu. Toda prav v tem je dokaz njenega usmiljenega srca, ki hoče na vsak način pomagati.

Ce se je sodobna ženska naučila uporabljati svoj razum, ne sme tega storiti na škodo srca, pač pa mora razum srce podpirati.

Prav v sedanjem času, ko se vse človeštvo zvija v smrtnih mukah, ima ženska več kot dovolj prilike, da more svojim bratom in sestram deliti dobroto.

Dobrodelnost pa ne obstaja samo v tem, da daješ denarne podpore. Koliko več dobrega je mnogokrat mogoče storiti z ljubeznivo besedo, z razumevaljočo tolažbo, z modrim nasvetom, z uslugom, ki od nas zahteva žrtve...

Dobrotno in usmiljeno žensko srce bo znalo za vsak posamezen primer najti pravo pomoč o pravem času.

Pismo

»Pozdravljena, Majda!«

»Dobro večer Milica! Kje si se mudila tako dolgo? Toliko časa te že čakam! Mislim sem že, da te sploh ne bo.«

»Imela sem več nujnih opravkov, nisem utegnila priti prej.« se je opravičevala Milica in podala tovarišici roko. »Pa tudi iz delavnice sem prišla danes pozneje kot navadno. Toda saj ni še tako pozno. Še prideva pravočasno v kino.«

»Pohiteti morava, da ne zamudiva. Pravijo, da je ta film tako lep, da ga je res vredno iti gledat.«

Dekleti sta krenili skozi predmestne ulice proti kinu.

»Veš, Milica, če je nekaj časa začela Majda, danes sem dobila pismo od Jožeta.«

Milica je za hip obstala.

»Joj, kaj sem pozabila!« je vzkliknila. »Pismo! Ob tvojih besedah sem se spomnila nanj. Gospodar mi je izročil neko pismo in mi naročil, da ga moram na vsak način še nočjo oddati. Čisto sem pozabila nanj!«

»Menda ne bo velike škode, če ga odneseš jutri zjutraj. Nekaj ur prej ali pozneje, to pač ni tako važno. Sedaj ni več časa. Bojim se, da bova že tako pozni.«

»Ne, ne! Pismo mora biti zelo važno, ker mi je gospodar tako zabil, da ga moram prav gotovo takoj oddati. Vso noč ne bom imela miru, če ne storim tega, kar mi je bilo naročeno. Rajši se odpovem kinu.«

»Toda ta film bo nočjo zadnjič! Škoda je, da bi ga zamudili. Saj veš, da se morava skupaj vrniti domov. Če ti ne greš v kino, tudi jaz ne bom mogla iti. In tako sem se že ves dan veselila! Pusti sedaj pismo. Oddala ga boš lahko jutri na vse zgodaj.«

»Nikakor ne smem tega storiti. Ne bom imela miru, dokler ne storim svoje dolžnosti. Še sreča, da sem se pravočasno spomnila. Kar takoj ga odnesem. Pojdi z menoj!«

Majda je še nekaj časa ugovarjala, končno pa se je vdala in se vrnila s prijateljico nazaj v predmestje.

Hiša, kjer je Milica morala oddati pismo, je bila na skrajnem koncu mesta, tako da se je že skoraj znočilo, preden sta dekleti dospeli do cilja.

Potrkali sta na vrata nizke hišice in že nekaj trenutkov se je prikazala na vratih še mlada ženska. Bila je slabo oblečena, njen sluškanj in upadli obraz pa je še bolj živo kot obleko pričal o revščini in pomanjkanju, ki je moralo vladati v tej hiši.

Vprašala je dekleti, kaj želita in si pri tem s predpasnikom obrisala oči. Dekleti sta opazili, da je imela oči vse solzne.

Vzela je pismo, ga odprla in preletela z očmi. »Moj Bog!« je kriknila, »če le ni prepoznal! Dekleti sta jo začudeno gledali.

Ženska nekaj časa ni mogla do besede, nato pa je dejala:

»Pravkar sem se vrnila domov in sem našla v kuhinji na mizi pismo, ki ga je napisal moj mož. Pravi, da je izgubil vsako upanje, da bo sploh še dobil kakšno delo. Da ne more več gledati, kako stradajo otroci in da gre zato prostovoljno v smrt. Ko njega več ne bo, se bo mogoče že kdo usmilil nje in otrok, če ima sploh še kdo kaj srca. V pismu, ki sta ga prinesli vidve pa je sporočilo, da je sprejet v službo ter naj se že jutri javi... Oh, če bi bili prišli le malo prej!... Sosedka mi je rekla, da ga je videla pred kakšne četrt ure, ko je odhajal proti gozdu... Moj Bog, moj Bog, kaj naj storim!«

»Mogoče pa le ni še prepoznal.« jo je prekinila Milica. »Hitimo v gozd, mogoče ga še najdemo pravočasno in rešimo.«

Vse tri so stekle proti gozdu. Med potjo je delavčeva žena srečala nekega moževega prijatelja in ga prosila, naj gre z njimi. V par besedah mu je povedala, kaj se je zgodilo. Ko so dospeli v gozd, je bilo že skoraj popolnoma temno.

K sreči pa jim ni bilo treba dolgo iskati. Ob poti so zagledali temno senco, ki je visela na veji nekega drevesa.

Delavec, ki se je bil pridružil ženskam, je planil k drevesu, se vzpel in prerezal vrvo. Obeseno truplo je padlo na tla. Mož se je sklonil nad nesrečnika.

»Še živit!« je vzkliknil, okrenivši se k ženi in dekletoma, ki so stale kakor okamenele ob poti.

Zimsko veselje

Nasveti

Madeže od rje v perilu odpraviš s citronovim sokom. Sok razgreješ v mali posodici, da začne vreti. V ta sok pomoči del perila, ki je omadeževan in ki si ga prej namočila z vodo. Nato perilo operi in ožmi.

Iz baržuna odstraniš mastne madeže, če jih proti vlaknu brišeš s cunjico, namočeno v terpentinu.

DAJ MI SVOJE
Jolanka **SRCE** Gerely

Poišči si kako življenjsko nalogo, ob kateri se bo razvil tvoj materinski čut, ki ga nimaš. Brez njega dekle ne sme v zakon.

Micka se privije k teti, svoj obrazek pritisne na njeno lice in zašepeta: »Ali še nisi opazila, da sem storila že prvi korak k popoljšanju. Sram me je bilo priznati!«

Pozdravljen, ki prihaja v imenu Gospodovi! Srečna mlada žena Magda je prišla v mesto nakupovat, a ne zase. Že več mesecev ni mislila nase, z vso ljubeznijo je oklepala dete, ki ga je nosila pod sroem.

S Štefko sta šli po trgovinah. Magde niso zanimale bogato opremljene izložbe a svilenimi oblekami in s čevlji. Njene oči so iskale otroško perilo, vozičke in igrače. Zdelo se je, da je vse drugo nič ne zanima. Z obraza ji je odseval radosten nemir svetega pričakovanja.

Ni mogla mimo cerkve, da ne bi vstopila. Poiskala je altar Matere božje in se zadržala v Dete, ki ga je Devica držala v naročju. Angelsko lep je bil njen obraz. Štefka kar ni mogla utrgati pogleda od nje.

Ko sta stopili iz cerkve, je v čudni zadregi vprašala Štefko: »Kaj misliš, ali zaslužim, da bom postala mati?« »Ali je tvoj mož tudi tako srečen kot ti?« »Še srečnejši. Ne dovoli, da bi se dete rodilo v zdravilišču, kakor nama je priporočil zdravnik. Pravi, da bo rojstvo otroka najin dom še bolj posvetilo.«

»Ali se nič ne bojiš?« »Z velikim zaupanjem božjo previdnost strah kmalu premagam. Vsak dan prosim Boga, da bi smela svojega otroka tudi vzgojiti, če bi tega ne dopustil, bo gotovo tako prav.«

»Ali ti bo kdo od domačih pomagal?« »Za nekaj dni bo prišla mama, potem pa sestra.« »Ali se ti ne zdi zato premlada, saj ima šele 19 let.« »Čemu? Heleni bo to delo le koristilo. Ob najini sreči se bo navzela spoštovanja do tega čudovito svetega dogodka. Igraje se bo naučila nege dojenčkov. Vsa ne bo med onimi dekleti, ki v zakonu iščejo samo užitek.«

»Saj res, na vse to nisem nikoli mislila.« prizna Štefka. »Kako je to mogoče, da se ravno za materinski poklic prav nič ne pripravljamo. Čevljar, krojač in drugi smejo vršiti svojo obrt šele po temeljiti pripravi. Za nego in vzgojo otrok od deklet nihče en zahteva nobenega znanja.«

V pogovoru prideta v senčni mestni park. Tu sedeta na neko klopo. Kmalu pride mimo elegantna dama, njena soolka Nada. Presenečena ju veselo pozdravi in obstane.

Magda začne razgovor o svojem najljubšem predmetu: »No, Nada, ali ni pri vse nič novega?« »Kaj pa misliš, saj sem komaj poldrugo leto poročena, ali naj že sedaj uničim svojo mladost in postavim?« »Čemu si se pa poročila?« »Gotovo ne zaradi otrok.« se smeje Nada. »Rada se imava in to nama zadostuje. Hoče se nama življenja.«

»Kaj pa imenuješ življenje?« vpraša Štefka. »I, kaj, zabavo, potovanje, šport, družbo in vse, kar človeka razveseljuje.«

»Povej, Nada, ali si res srečna.« jo vpraša Magda.

Nada zmaje z rameni in obraz se je zresnil.

»Ali moreš danes sploh še govoriti o sreči?« »Da! zmagovito pritrđi Magda.

»Si pač zavidanja vredna žena, ki ob pričakovanju svojega otroka doživlja tako srečo.« de Nada zasmehljivo. »Skoraj za vsako ženo je teh devet mesecev doba velikih muk. V zadnjih mesecih se njihov obraz silno skazi. Gotovo so v večnem strahu, da se bo mož s studom obrnil od njih.«

»Ti si doslej srečavala žene, ki so svoje blag goslovljeno stanje doživljale le telesno. Motiš se, če misliš, da sem izjema. Tudi jaz čutim telesno slabost, ali kaj bi tožila, saj hodim po trnjevi poti vseh mater. Čim dragocenejša je kaka stvar, tem višja je njena cena. Nič me ne skrbi, da bi me moj mož zapustil, medtem ko nosim njegovega otroka. Saj najin zakon ni kaka zakonito urejena pogodba, temveč sveta zveza, ki so ji cilj otroci.«

Nada jo pomilovalno pogleda: »Ali ne sodiš preostro, ko imenuješ najin zakon samo pogodbo?« »Ne! kajti sožitje, ki nima drugega smotra kot skupno bivanje dveh čeb, ne zasluži drugega imena.« (Dalje prihodnjik.)

NAŠI VELIKI MOŽJE

Dva organizatorja slovenskega šolstva

Andrej Praprotnik je bil rojen l. 1827. v Podbrezju. L. 1855. je prišel za učitelja na prvo mesto na šoli ljubljanske, postal l. 1870. njen ravnatelj, upokojen je bil l. 1890. Umrl je l. 1895.

Med temi suboparnimi letnicami je pa zagneto čudovito delavno in plodno življenje. Praprotnik je poleg Slomška eden največjih vzgojiteljev naše ljudskošolske mladine, mož, ki je znal družiti globoko katoliško prepričanje in dosledno narodno čustvo.

Zraven svojega učiteljskega posla je bil ud deželnega šolskega sveta in izpraševalne komisije za ljudske šole, odbornik »Matice Slovenske« od l. 1865 in njen tajnik 1876—1881. Za materinski jezik ga je vnel Metelko, pod katerim je napravil izpit iz slovenščine. Takoj iz početka se je bil pridružil sodelavcem okrog poučno razveseljevalnega lista »Vedež«, kamor je pisal kratke povesti, basni in prilike. Pisal je tudi pesmi, ki se odlikujejo po pristrčnosti, preprostosti in domačnosti. Bil je predvsem pobožen pesnik. On sam poudarja:

»Prva struna, ki zapoje,
Božjo slavo naj zvišuje;
Naj vnema sestre svoje
In v soglasje jih združuje.«

Svoje pesmi, raztresene po raznih listih, je zbral v zbirko »Pesmi«, ki je izšla l. 1850. Znana pesem »Stoji učilna zidanca, ki se navadno pripisuje Levstiku, je po duhu in zasnovi Praprotnikova. Levstik jo je le predelal in preli v novo obliko. Vendar pa Praprotnikov izvirnik prav nič ne zaostaja za Levstikovo preuredbo.

Mnogim Praprotnikovim cerkvenim pesmicam so zložili skladatelji primerne naprave, da so se tem bolj prikupile in so mnoge ponarodele.

Praprotnik je znamenit tudi po tem, da je prvi začel izdajati knjižice za mladino, ki obsegajo kraje in daljše povesti, pesmice, poučne stavke, primerne slike, in so pripravne za to, da mladino igraje pouče o rečeh, ki so ji koristne v poznejših letih.

Za ljudskošolske učence je l. 1852. uredil knjigo »Spisajec«, ki je doživela pet izdaj. Za širše potrebe je Družba sv. Mohorja izdala l. 1879. »Slovenski spisovnik«, ki obsega zglede za vsa mogoča javna in privatna pisma. To, kar so Levstik, Cigale, Miklošič s svojim znanstvenim delom dosegli, je Praprotnik uveljavil s omenjenimi knjigami med ljudstvo.

Praprotnik je marljivo prirejal abecednike, čitanke, slovnice in stenske tablice v slovenščini. Ko je služboval v Kamni gorici, je dal natisniti prve slovenske »Periodice, t. j. zapiski, kako se je učil vsak učenec, nekaj podobnega za ljudske šole, kar so danes izvestja za gimnazije.

V Bleiweisovih »Novicah« je l. 1849. sprožil misel, naj si slovenski učitelji ustanove list, da bi se bratovsko pomenili o službenih in stanovskih stvareh. A to misel je mogel uresničiti šele l. 1861., ko je ustanovil list »Učiteljski tovariš«. Prvo leto je »Učiteljski tovariš« izhajal na celi polni enkrat na mesec, od drugega leta pa po dvakrat na mesec. Okoli svojega lista je zbiral Praprotnik učitelje kakor okoli ognjišča, navduševal jih za težavni stan, priporočal odločnost in slogu in prameno storil za to, da se je na Slovenskem učitelstvo zavedalo prave pedagogike.

Praprotnik je napisal tudi obširen življenjepis dr. Lovra Tomana, slovenskega politika in pesnika, ki je izšel kot uvod k zbranim pesmim Tomanovim l. 1876.

Praprotnik je bil petindvajset let ud c. kr. deželnega šolskega sveta, ud izpraševalne komisije za ljudske in meščanske šole, mnogo let predsednik »Slovenskemu učiteljskemu društvu«, odbornik »Društva v pomoč učiteljskim vdovam«, tajnik ljubljanske čitalnice, odbornik »Slovenske Matice« in sploh mož, katerega so zaradi plodovitega pisateljevanja, nesebičnega in značajnega postopanja čislale vse slovenske stranke. V Praprotniku je poseben lep del slovenskega prebujenja. Njegova veličina je v tem, da je v času,

ko je bilo učiteljišče še »priežališče grešnikov« za gimnazije in so učitelji še opravljali posle mežnarjev in organistov, znal dvigniti učiteljstvo na visoko gladino narodne zavednosti in temeljite in moderne vzgojne izobrazbe.

Dr. Frane Močnik (1814—1892) iz Cerknega je hodil v ljubljansko gimnazijo, kjer sta ga poučevala učenjak Matija Cop in sloveči matematik ter Predernov in Copov dober prijatelj Schulz pl. Sraznicki. Slednji je s izvrstnimi in navdušnimi predavanji znal zbuditi veselje do matematike v nadarjenem mladeniču. Vendar Močnik ni šel po dovršeni gimnaziji študirat matematike, ampak se je podal v bogoslovje. Toda bil je premlad, da bi mogel biti po dovršenem bogoslovju posvečen za mašnika, zato je prevzel mesto učitelja na goriški glavni šoli. L. 1840. je bil promoviran za doktorja in je poslal l. 1846. profesor osnovne matematike in trgovskega računstva na tehnični akademiji v Lvovu, 1849 pa profesor na olomuškem vseučilišču. L. 1850 ga je poklical minister Thun h kranjski deželni vladi za šolskega svetnika in poročevalca; tu je plodonosno deloval do l. 1860., potem je prišel v enaki lastnosti v Gradec. Že kot ljudskošolski učitelj je Močnik pisal matematične knjige, zlasti marljiv pa je bil pri preosnovi srednjih šol in je od leta do leta spisoval in izpopolnjeval učne knjige v matematični stroki za ljudske in srednje šole. V letih 1892—1893 se je rabilo na avstrijskih srednjih šolah devet Močnikovih knjig v nemškem, osem v italijanskem, štiri v slovenskem in dve v romunskem jeziku; marsikatera knjiga se je že do tedaj ponatisnila že do tridesetkrat! Še bolj kot srednje šole je Močnik preskrbel z računskimi knjigami ljudske šole. V letih 1892—1893 se je rabilo v avstrijskih ljudskih šolah 52 knjig izpod dr. Močnikovega peresa. Njegove knjige so se rabile tudi v Italiji in Nemčiji.

Ko je Močnik postal l. 1850. poročevalec o šolskih stvareh na Kranjskem, je učitelstvo živelo v slabih gmotnih razmerah in se ni moglo ogrevati za vzvišenejši strani svojega poklica; učnega načrta ni bilo, učnih pripomočkov tudi ne. Zato je najprej izdelal učni načrt. Učiteljski zbor ljubljanske normalke ga pa ni hotel sprejeti, ker je bilo slovenskemu jeziku odkazanih osem ur po teden. Močnik pa se ni dal strahovati, pouka na teden. Močniku pa se ni dal strahovati, zagrozil je učiteljskemu zboru s odpustom iz službe in tako zatri upor nenarodno usmerjenih učiteljev. Slovenščina je zmigala. S posebno pozornostjo je dr. Močnik gledal na nazorni pouk in na to, da pouk v ljudski šoli ustreza dejanskim narodnim potrebam. Podpiral je pridne in zavedne učitelje, za spisovanje slovenskih učnih knjig si je poiskal navdušene sodelavce: župnika Blaža Potočnika, Petra Hincingerja, Lovra Pintarja in zgoraj omenjenega Andreja Praprotnika, ki so spisali dva abecednika, dve slovenski čitanki, nemško čitanko za Slovence in nemško-slovensko slovnico po najnovnejših učnih načelih. S tem je Močnik izpodrinil prejšnji nenarodni sistem, ki je vladal v našem ljudskem šolstvu. Resnično so besede »nepoznanega pesnika, ki jih je napisal v čast dr. Močnika:

Bog naj te plača obilno, bogato,
kar si zasadiš domovju v sree;
rastlo, donakalo sadje bo zlato,
zraven bližalo bo tvoje ime.
Sre prebvalčinih Te spremlja obilo,
venec spomina Ti spleta naš rod;
solznim očesom želimo ti milo:
Bog Te obvaruj in vodi povedi!

Zalna. V nedeljo, 7. decembra, je ob pol 4. popoldne v Prosvetnem domu obiskal žalsko taro v. Miklavž Obdaroval je otroke in odrasle. Hvala vsem, ki so pripomogli k obdarovanju.

Taljši vrh pri Cramlju. Pri opravkih v čebelnjaku je padel 21 letni posestnikovi hčerki tako nesrečno panj na nogo, da ji je je slomil.

Pot skozi stoletja

Verske borbe

Ob koncu šestnajstega stoletja se je protestantizem nehal širiti. Začel se pa je v njem notranji razvoj, ali bolje, razkroj.

Razmerje med katoliki in protestanti je bilo različno. Včasih je vladala medsebojna strpnost, včasih pa sta si obe stranki stali sovražno nasproti. Večkrat je prišlo tudi do preganjanja kristjanov, kakor se je to zgodilo na Angliškem pod kraljico Elizabeto in pod diktatorjem Cromwellom. Bili so celo oboroženi spopadi, kakor nam to najbolj dokazuje tako imenovana tridesetletna borba (1619—1648) v Nemčiji, ki se je končala z westfalskim mirom in kjer se je katoliški francoski kralj boril na strani protestantov. Seveda je imela pri tem vmes svoje nečastne posle politika, ki je versko nasprotje izigrala za svoje koristi.

Cerkev sama se je vedno posluževala pri pridobivanju novih pokrajin duhovnih sredstev, čeprav tudi politike ni omalovala.

Toda še bolj kakor protestantizem, so Cerkev skrbeli krivi nauki, ki so se začeli širiti v notranjosti katoliških dežel. Eden izmed teh naukov je bil janzenizem. Imenoval se je tako po svojem početniku Korneliju Janseu. Njegov nauk je imel precej sličnosti z Lutrovim naukom. Janzenisti so se kmalu razširili po vsej Franciji in dobili vpliv tudi po avstrijskih deželah, kjer so se ohranili še v 19. stoletju.

Janzenizem je sledil kvietizmu, ki ga je začel španski menih Molinos v Rimu. V glavnem je ta nauk dajal potuho slabim lastnostim človeka.

Istočasno se je začel v Angliji deizem, ki ni napadal le katoliške cerkve, marveč vsako pozitivno vero. V Angliji se je imenoval deizem, v Franciji racionalizem, v Nemčiji in Avstriji pa prosvetljenstvo. Zanj je bilo značilno brezverstvo. Filozofi so skušali na podlagi tega nauka spodbijati verske temelje, zgodovinarji so skušali dokazati zmote in protislovja v Cerkvih, književniki pa so smešili svete stvari in osebe.

S tem se je že pripravljala revolucija, ki bo toliko lažje uspela, kolikor bodo verski temelji izpodkopani, koliko bolj bo Cerkev oslabiljena od državne politike.

Papeštvo in absolutizem

V dveh stoletjih pred izbruhom francoske revolucije se je razmerje med Cerkvijo in državami vedno bolj stopnjevalo v tem smislu, da si je država lastila vedno več pravic nad Cerkvijo. To se je godilo iz dveh različnih vzrokov. Prvič se je država sama vmešavala v zgolj cerkvene zadeve, drugič pa je Cerkev vedno bolj gubila na svoji veljavi kot samostojna družba.

Prvi vzrok je najvidnejši. To je čas, ko je francoski kralj Ludvik XIV. izrekel slovite besede: »Država, to sem jaz! To je čas, ko skuša veliki bogoslovec Bossuet z bogoslovnega stališa opravičiti te samozvestne besede.

Drugi vzrok pa je globlji in važnejši. Spominimo se nazaj, ko je izbruhnila borba med Gregorjem VII., Inocencem III. in Bonifacijem VIII. ter med nemškimi cesarji. Že takrat se je moralna Cerkev borila za svojo neodvisnost. Tudi pozneje so vsi učenjaki, ki so izpodkopavali oblast Cerkev, protestantska reforma je oblast Cerkev silno zmanjšala. Po vzgledu protestantskih vladarjev so tvorili tudi katoliški vladarji svoje razmerje do Cerkev.

Najhuše pa so zadela Cerkev neprestana prizadevanja, kako razbiti enotnost v notranjosti katoliških dežel samih. Znano je tukaj zadržanje francoskih škofov, ki so hoteli imeti svoje posebne predpise, kar bi skoraj dovedlo do cerkvene razkola. To je takozvani galikanizem. Tudi v Nemčiji je vstal podoben pokret, ki se je imenoval febronianizem. Zlasti pa je znan v naših krajih takozvani jozefinizem, po avstrijskem cesarju Jožefu II., ki je stremel za tem, da čim bolj zmanjša oblast papeštva v svoji državi in cerkvene zadeve čim bolj podredi svetni oblasti.

Najboljši in najcenejši slovenski tehnik je »Domoljub«

ZA NAŠE MLAJŠE

PRIREJENO PO STEVENIONU

Zaklad na otoku

Slivar je od začudenja odprl usta, ko je zaslišal to ime. Rekel je, da tega človeka še nikoli ni videl, da je gotovo moral priti od drugod. Bil je zelo jezen, ker je tujec zbežal, ne da bi plačal račun.

»Povej mi, kdo je ta Crni pes?« je vprašal dečka.

»Eden izmed morskikh razbojnikov, ki so prišli iskat kapitana Toneta v našo gostilno. Ali vam graščak ni ničesar povedal o njem?«

»Saj res!« je vzkliknil Slivar. Videlo pa se je, da mu je ta dogodek zelo neprijeten.

Po dolgem nepotrebnem razpravljanju je priznal, da je še pred nedavnim videl tega tujca v družbi nekega slepca.

»Da, da! Nekega slepca z zeleno obvezo preko čela. Tudi ta je eden izmed morskikh razbojnikov.«

Slivar je vzdihnil in dejal:

»Zelo mi je žal, da mi je Crni pes ušel. Kaj bo rekel gospod Crnigoj? Če ne bi imel lesene noge, bi gotovo tekel za njim in ga pograbil za vrat. Pojdiva h graščaku in mu nemudoma poročajva o tem neprijetnem dogodku. Brez dvoma mi boš ti pomagal, da se opravičim.«

»Kakor ukazujete, gospod.« je odvrnil Slivar

Našla sta graščaka pred vrati gostilne, ko se je odpravljala s pravkar dospelim doktorjem Kopačem, da si ogledata ladjo.

Slivar jima je povedal o tem, kar se je zgodilo v njegovi gostilni. Obema je bilo zelo žal, da se je Crnemu psu posrečilo zbežati, toda priznati sta morala, da se ni dalo ničesar storiti.

»Danes ob Mrlih mora vse moštvo biti na krovu!« je končal graščak razgovor.

»Kakor ukazujete, gospodje!« je odvrnil Slivar in se globoko priklonil. Nato je urno krenil proti svoji gostilni.

»Ta človek mi je zelo všeč,« je dejal zdravnik, ko se je Slivar oddaljil. »Videti je jako dober in pošten.«

»Tudi meni je všeč,« je potrdil graščak. »Kakor nalašč za nas je.«

»Mogoče je res tako,« si je dejal Janko; »toda jaz dvomim o tem. Zame sta Slivar in mornar z eno nogo, o katerem je govoril ubogi kapitan, ena in ista oseba.«

VIII.

Kapitan Smolar.

Ko je graščak z zdravnikom in Jankotom dospel na ladjo, ga je sprejel gospod Arko, drugi častnik. Bil je to star mornar, slep na eno oko. V ukeših je imel zlate obročke.

Janko je takoj opazil, da je graščak bil temu pomorščaku posebno naklonjen, medtem ko mu poveljniki ladje, kapitan Smolar, ni bil bogve kako všeč.

Kapitan Smolar je imel tako oster in prodirajoč pogled, obenem pa je bil na videz tako strog in neprijazen, da se je zdelo, da je skregan z vsem svetom.

Kmalu so tudi izvedeli, zakaj je bil tako nasajen. Vroček je bil ta, da se mu je zdelo, da je

on edini na ladji, ki še ne pozna vzroka tega potovanja.

Ko sta sedaj prišla graščak in zdravnik na ladjo, ju je povabil k sebi in jima dejal:

»Izvedel sem — in to od svojih mornarjev — da odhajate iskat nek zaklad. Meni take zadeve niso bogve kako ljube. Predvsem pa, če o tem vsi mornarji kar javno govorijo. Meni se zdi, da nimate nit pojma o nevarnostih, v katere se podajate. Po mojem mnenju gre tu za življenje in smrt. Na vsak način pa je uspeh zelo negotov.«

»Vse to je popolnoma res,« ga je prekinil zdravnik. »Toda mi smo pripravljeni podati se tudi v nevarnost. Ali mogoče z moštvo niste zadovoljni? Ali se vam zdi, da mornarji niso zanesljivi?«

»Odkrito povedano, nikakor mi niso všeč. Zdi se mi, da ne poznajo discipline in da so precej nasilni, da ne rečem hujskega. Mislim, da bi bil boljše storil, če bi si jih bil izbral sam. Gospod Arko, na primer, je po mojem mnenju vse prej kot dober in zanesljiv častnik. Častnik bi moral bolj gledati nase. Ne spodobi se, da bi bil tako tovariški z mornarji, da bi z njimi celo popival. Tudi se je o tem potovanju klepetalo že več ko preveč.«

»Žal je to res,« je priznal zdravnik.

»Moram pa še pristaviti,« je nadaljeval kapitan, »da sem slišal, kako so se mornarji pogovarjali, da ima eden izmed vaju zemljevid otoka, na katerega smo namenjeni, na katerem so zaznamovana s tremi križi mesta, kjer je skrit zaklad in da otok leži...«

Označil je lego otoka.

»Tega vendar nismo povedali živi duši!« je vzkliknil graščak. »To je skrivnost, za katero ve samo zdravnik in jaz.«

»Vsi mornarji vedo o tem. Sicer pa nima pomena, da bi poiščemovali, odkod so izvedeli. Sicer ne vem, kdo izmed vaju ima ta zemljevid, vendar je važno, da to ostane tajnost. Niti jaz nečem tega vedeti. Toda tudi poročnik Arko ne sme izvedeti ničesar; drugače sem prisiljen, da podam ostavko.«

Ceprav so kapitanove besede neljubu zalele graščaka, kakor tudi zdravnika, sta vendar oba morala priznati, da so bile popolnoma utemeljene. Sledila sta njegovemu nasvetu in se naselila na sprednjem delu ladje, kjer sta spravila tudi orožje in municijo. Tukaj sta tudi določila mesto za Janka in za služabnike, katere je graščak privedel s seboj. Tako so bili zbrani skupaj vsi

»Kaj vendar delate, prijatelji!«

zanesljivi ljudje, od tukaj so mogli nadzorovati celo ladjo in se tudi braniti v primeru upora.

Zdelo se je, da je ta odločitev bila po godu tudi drugemu častniku. Ni pa bila včas Slivarju.

Ko je opazil, da so mornarji začeli nositi na sprednji del ladje vse orožje in municijo, je stekel k njim in zaklical:

»Kaj vendar delate, prijatelji? S tem delom zamudite preveč časa. In če zamudimo ugoden veter, bog ve kdaj bomo mogli odpluti!«

Kapitan pa, ki se mu je približal za hrbtom, ga je zavrnil:

»Slivar, brigajte se za svoje delo in ne vmešavajte se v stvari, ki vas čisto nič ne brigajo. Pojdite v kuhinjo in nadaljujte s svojim delom. Kmalu bo čas za večerjo. In ti,« je dejal Janko, ki je z zanimanjem opazoval majhen top, katerega so mornarji pravkar prinesli na krov, »pojdi proč od tu. V kuhinjo pojdi, pomagat kuharja. Na svoji ladji nočem lenuhov!«

Janka so kapitanove besede nemilo zalele, toda ni mu preostalo drugega, kot da je ubogal.

»Kapitan Smolar je mogoče res dober poveljnik,« si je dejal, »ko je po lestvi lezel v spodnje prostore, vendar pa je to najbolj zoprna in sita človek, kar sem jih do sedaj spoznal.«

IX.

Slivarjeva papiga.

Drugo jutro je bil že navsezgodaj dan znak za odhod. Ni trajalo dolgo in sidro se je dvignilo iz vode.

Tudi Slivar je bil na krovu, ko so mornarji dvigali sidro. Eden izmed mornarjev mu je zaklical:

»Prijatelj, zapoj nam našo staro pesem!«

Slivar se je naslonil na svojo berglo in začel peti ono znamenito pesmico, katero je tolikokrat pel kapitan Tone.

»Petnajst mož na mrtvega moža zaboju...«

»Vsi mornarji pa so se odzvali v zboru:«

»In steklenica žganja, juhuhu!«

Jankotu se je zdelo, da se je vrnil domov in da posluga kapitana Toneta. Zelo se je fudil, da ti mornarji poznajo to nenavadno pesem. Za slutnja ga je obšla. Vedno bolj ga je prevzemala misel, da ne potuje s pošteniimi mornarji, ampak z morskimi roparji. Vedno bolj je bil uverjen, da se bo na tem potovanju zgodilo še mnogo neprijetnega.

Deček se ni motil. Neprijetnosti so se kmalu pokazale. V začetku je bilo morje mirno in potovanje prijetno.

Kapitan je kmalu spoznal, da se ni motil, ko je dejal, da mu poročnik Arko ni všeč. Ne samo, da se je družil z mornarji, ampak je vsak dan pil čez mero in je potem razgrajal.

Nihče ni vedel, kje neki dobiva žganje. On sam pa se je zaklinjal, da pije samo vodo.

Ces nekaj dni se je dvignil vihar in ponoči pometal s krova poročnika Arka.

»Ni ga škoda,« je dejal kapitan. »Meni pa je prihranjen trud, da mi ni treba paziti nanj ali pa ga celo zapreti.«

Nihče ni po njem žaloval. Kapitan je imenoval na njegovo mesto mornarja Andraša, ki je bil videti zelo sposoben v svojem poslu. Tudi krmar Danijel je bil zelo sposoben.

Kadar je bilo treba, se je tudi graščak znal izkazati koristnega. Ko je morje bilo mirno, je nemalokrat stal na straži. Prav tako doktor Kopač.

Krmar Danijel pa je bil velik prijatelj kuharja Slivarja. Janko je prav kmalu spoznal, da je pravi poveljnik moštva na »Lastavici« Slivar, ne pa kapitan Smolar.

Na krovu je nosil svojo berglo privezano okrog vratu z usnjatim trakom, da je mogel roko imeti proste. Čeprav je imel eno samo nogo, je varno šel preko krova, tudi če je divjala še tako huda nevihta.

(Dalje prihodnjič)

ČEVJAR IN FIŽOLČEK

»Hm,« je zmajal mož z glavo, »veš, tvoja Barbka mi ni prav všeč. Premalo je potrpežljiva in premalo hvaležna. Ampak, ker si ti tako dober človek, naj bo, pomagaj ti bom še enkrat. Vidiš, tu imam prt. Vzem ga in ko prideš domov, ga razgrni po mizi in se prekrizaj, pa boš videl, kaj bo.«

Čevljarček se je zahvalil možu v oblaku in jadrno zdrknil po fižolovki na zemljo.

Pojedina

Na pragu ga je že čakala Barbka. Jezno ga je vprašala: »Kje pa je fižol? Kaj si delal v oblakih, da si pozabil nanj?«

Čevljarček pa je pohlevno odgovoril: »Nič ne maraj, Barbka. Zares sem bil v oblakih in sem videl moža s fižolčkom. Glej, kaj mi je dal!«

Barbka je pogledala prt in se namrdnila: »Prt! Moj Bog, kaj naj z njim počnem? Mar misliš, da bom prt skuhala in bomo od tega siti? Ubogi moji otroci, zopet bodo lačni!«

Čevljarček je odgovoril: »Kar tiho bodi in z menoj pojdi! Boš videla, kaj bo!«

Odšel je v hišo, vsa družina pa za njim. V sobi je lepo razprostrl prt po mizi in se pokrival. Pa glej, čudo prečudo! Mahoma je bila vsa miza polna najboljših jedi. Na sredi se je kadila v lepi skledi okusna juha, okoli

nje so stale posode z omakami in solato, med njimi se je babala na lepem krožniku lepo pečena kokoš, ob strani pa je vabila velika torta otroke, naj ugriznejo. Hlastno so planili po jedi, se mastili in zadovoljno oblizovali.

Duh po pečenki je privabil ljudi iz vasi pred čevljarčkovno hišo. Stali so zunaj, gledali skozi okno, požirali sline in prosili: »Dajte še nam kaj, tudi mi smo lačni!«

Barbka pa je jezno zarenčala nad njimi: »Nič ne damo. To je samo za nas. Kar zgrabite se!«

Mošnja

Čevljarčkovim se je zdaj dobro godilo. Kadar so bili lačni, so šli v hišo, razgrnili čudežni prt in miza je bila polna najboljših

jedi. Otroci so se popravili, lica so jim postala polna in rdeča. Pa pravi nekega dne Barbka svojemu možu:

»Nič ne rečem, saj zdaj nam ni treba več stradati, ampak poglej svoje otroke, kako so raztrgani! Kar nagec gleda iz njih. Tudi jaz nimam več kaj obleči. Pojdi zopet na pot in nam preskrbi kaj obleke!«

Čevljarček ni rekel nič, ampak je urno splezal po fižolovki. Prišel je prav v oblake in je zopet zagledal na oblaku moža s sivo brado, ki je bil sam sveti Peter. Sveti Peter je čevljarčka prijazno pozdravil:

»Dober dan, čevljarček, no kako pa kaj pri vas?«

»Hvala lepa, dobri mož,« je odgovoril čevljarček. »Ka dobro nam je, le moja žena pravi, da so otroci raztrgani in naj bi jim preskrbel kaj obleke.«

»Hm,« je bil nevoljen sveti Peter, »veš kaj, tvoja žena mi je čedalje manj všeč. Ne samo, da je zadirčna in nepotrpežljiva, tudi neusmiljena je. To ne bo dobro zanjo. Ampak, ker si ti zares dober človek, naj bo, pomagaj ti bom še enkrat. Vidiš tofe možnjo! Ko prideš domov, pojdi v hlev in jo obesi oslu na rep! Boš videl, kaj bo!«

Čevljarček se je možu iz srca zahvalil in jadrno splezal po fižolovki navzdol.

Zlato

Spodaj ga je že čakala Barbka. Zagledala je možnjo in se začela norčevati:

»Joj, ubogi moj mož, kaj si pa danes prinesel? Samo to ubogo možnjo. Kaj vendar misliš? Ali naj moje otroke v to tunjo oblečem?«

Čevljarček pa je odgovoril: »Tibo, Barbka, nikar ne zmerjaj! Mož v oblakih je hud nate. Pojdi z menoj, pa boš videla, kaj bo!«

Odšel je v hlev, Barbka pa za njim. Tam je obesil oslu možnjo na rep, se pokrival in rekel: »Zdaj pojdim pa spat. Jutri bomo videli, kaj bo novega!«

Kaspiško morje meri 438.700 kvadratnih km in je največje vseh celinskih jezer. Njegova površina je skoraj tako velika kakor je bila površina Nemčije pred sedanjo vojno.

Domača tiskarna

Najbrž jih je malo med vami, ki bi vedeli, da lahko tudi s krompirjem tiskamo preproste oblike in slike. Ta tiskarna pa ne stane skoraj nič, zakaj krompir ali repa, ki jo rabimo za to, je poceni.

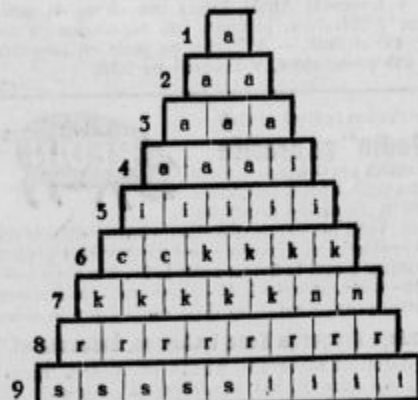
Preskrbi si precej velik krompir, ki zaščeta za več tiskarskih plošč. Majhen, oster žepni nožiček, nekaj vodnih barvic in bel papir, to je vse, kar rabiš za to tiskarno.

Najprej si nariši sliko, ki jo boš tiskal na krompirju. Začni s preprostimi vzorci z velikimi ploščami, katere lahko v dolgi vrsti natiskaš drugo poleg druge. Že po nekaj poskusih boš lahko tiskal tudi slike ljudi in živali. Za vse pravilnice in povelji si na ta način lahko sam natisneš ilustracije. Kdor sam ne zna slikati, si vzame druge slike za vzor in po njih izdela tiskarsko ploščo.

Sliko, ki si jo snažno narisal na papir s svinčnikom ali tušem, lepo izreži s škarjami. Odreži nato kos krompirja, da dobiš lepo gladko ploskev. Na to ploskev pritisi izrezano sliko, tako da se nanjo prilepi. Z ostrim nožem zareži nato obrise slike v krompir in odstrani vse vnanje dele krompirja, da ostane le še vzvišen žig risbe na plošči. Delo ni težko, opazil pa boš, da je za razne podrobnosti, kakor oči in usta, treba že precejšnje pazljivosti. Zato je bolje, če jih spočetka opustiš, slika bo kljub temu lepa.

Ko si odstranil papir, namaži na debelo odtis z vodeno barvo in ga pritisi na bel risalni papir. Če tiskaš s pisanimi barvami, dobiš prekrasne vzorce in se s tem lahko zabavaš marsikatero uro v dolgih zimskih večerih.

Sestavljavnica

Črke je razvrstiti v besede tako, da pomejmo: 1. predlog, 2. ozir. zaimek, 3. sok, 4. ribje jajčce, 5. pojav pri ognju, 6. obrtnik, 7. to kočina (v sirarstvu), 8. industrijski zavod, 9. lastnika zavoda pod 8.

»Peterček je čudovit dečko. Oovoriti zna kakor knjiga.«

»Hm, ali pa ga tudi lahko tako hitro za preš kot knjigo?«

Mestna hranilnica ljubljanska

je največji slovenski pupilarno varni denarni zavod.

Tekoči račun • Pupilni oddelek
Domači hranilniki • navadne vloge

A vista vloge izplačljive vsak čas! Za vse obveze hranilnice jamči

Mestna občina ljubljanska

Naznanilo

n Slovenski Čebelar. Izšla je 11. in 12. številka tega strokovnega lista. Z njo je zaključil urednik 44. leto njegovega izhajanja. Tudi ta številka prinaša razne poučne in aktualne spise. Urednik opisuje življenje čebel pozimi. J. K. priporoča saditev ive in raznih vrh zaradi izboljšanja čebelje paše. V jedrnatih stavkih je opisano življenje Holandca Jana Swammerdamma, ki je posvetil večji del svojega življenja proučevanju čebelnega telesa in njenega življenja. J. K. priobčuje opis čebelarstva razstave na letošnjem velesejmu. Fr. Ločniškar daje praktična navodila čebelarjem začetnikom za mesec november in december. Zelo poučna sta članka »Kako smo zadrževali v mrzlu in snegu in pa »Čebelar danes in nekdanje. Marsikaj koristnega je v »Kotičku za radovednežec in v »Drobirjuc. Iz vesti razvidimo, da bo Čebelarsko društvo začelo z vao v nemo širiti medeče rastline. List se po svoji vsebini sam priporoča, da ga naroči vsak količnik zaveden čebelar.

Slivovko, hruševce, pelinkovec in rum
si lahko prav poceni sami napravite. 1 steklenica naše umetne esence za napravo 5 litrov slivovke, hruševca, pelinkovca ali ruma stane L. 15,- po pošti L. 21,-, 2 steklenici po pošti L. 36,-, 3 steklenice po pošti L. 51,-. Točna navodila na vsaki steklenici.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1

Pogumen človek se ne boji nobenih težav. Težave so navadno tako velike, kakor jih sami vidimo.

Sami sebi škodujemo, če si ne osladimo dela s tem, da smo veseli. Kdor hoče ustvarjati, mora biti vesel.

V francoski Afriki, katera ima okrog 45 milijonov prebivalcev, je vsega 786 zdravnikov, a od njih 450 civilnih. — V Parizu pa pride en zdravnik na 630 prebivalcev, v Franciji pa 1600.

Preizkušen redilni prašek

„Redin“ za prašiče

Pri malih prašičkih pospešuje Redin prašek hitro rast, krepi kosti in jih varuje raznih bolezni. Večji prašiči pa se čudovito hitro redijo in dobro prebavljajo. Zadoštuje že 1 zavitek za 1 prašiča ter stane 1 zav. L. 5,-, po pošti L. 9,-, 3 zav. po pošti L. 19,-, 4 zav. po pošti L. 24,-. Mnogo zahvalnih pism. Pazite: pravi Redin se dobi samo z gornjo sliko.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1
Na delih pa zahtevajte Redin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si približate poštino.

Naročniki iz Tržaške in Goriške province morajo poslati denar vnaprej.

St. Rupert. V mokronoški tovarni usnja se je spodrsnilo pri delu 32-letnemu delavcu Ludoviku Janežiču iz Bistrice. Zlomil si je levo roko v ramenu in je moral v bolnišnico v Novo mesto.

JABLIN - Jabolčnik

za izdelavo umetne domače pijače Vas stane za 50 litrov zavitek L. 11 40. po pošti L. 16,-, 2 zavitka po pošti L. 30,-, 3 zavitki po pošti L. 43,-

Prodaja Drogerija Emena

Ivan Kanc - Ljubljana - Nebotičnik

Za ljubo zdravje. Barigejca, prišedšega z letovanja na deželi, vpraša njegov prijatelj: »Je bilo prijetno na letovišču? Si se dobro počutil s svojo družino?« — Barigejca: »Zena si je na turi zlomila nogo, fantek je oboje na grizi in še sam sem si na izletu nalezl revmatizma. Ne bi bili bli, če ne bi bilo zaradi tujega zdravja.«

Črni gaber

kupim

vsako množino po ugodni ceni

Ponudbe je potrebno poslati takoj na upravo »Domoljuba« pod številko 13152.

Operacija sdraži plešo. Švedski zdravnik Ekskil Kylin iz Jönköpinga je ugotovil, da se da plešavost odpraviti z operacijo. Vse dosedanje lasne vodice, ki jih tako hvalijo, se baje lahko skrijejo pred novim izumom švedskega zdravnika. Listi so poročali, da mu je uspelo s pomočjo telečje hipofize odpraviti plešo tudi ljudem, ki so bili lase popolnoma izgubili. Misofiza je žleza možganskega podaljška, ki uravnava posebno rast. Kylin je med drugimi zdravil neko plešasto žensko. Telečjo hipofizo ji je vžil v februar. Po nekaj mesecih so že začeli na njeni glavi poginjati lasje. Novi lasje pa so temnejši kot so bili prej.

Jedilno olje

nadomestek si lahko pripravite sami z našim preizkušenim praškom »Amison«. — 1 zavitek Amisana zadoštuje za 1 in pol litra oljate mešanice in velja L. 1.50, po pošti L. 2.50. — Denar morate poslati vnaprej. Navodilo je zraven.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1
Na deželi pa zahtevajte Amisan prašek pri Vašem trgovcu ali zadrugi.

Ne navaden poklic

Kdo bi ne zavidal gospoda Harryja Chatteja iz Londona, ki mora po svojem poklicu spati toliko, kolikor sploh more! Ves božji dan leži ta gospod na medvedji koži, postilja si kolikor mogoče udobno in ga za to še dobro plačajo. Chatter je v službi neke tovarne žimnice in nima drugega dela, nego da preizkuša izdelke te tovarne, kar se tiče njih dobrote in udobnosti. Ko opravi svoje poležavanje, izreče svoje strokovnjaško mnenje o kakovosti novih posteljnih vzmeti in blazin. Chatter ugotovi takoj, če je kakšna žimnica pretrda ali premehka. Že po enournem ležanju lahko pove vse njene napake in da-li bo novi proizvod ustrezal zahtevam razvajenih kupovalcev.

Mali oglasnik

V Domoljubu se zaračunajo mali oglasi po besedah; in sicer plača tisti ki išče službo L. 0.20 za besedo; v ženitvenih oglaših in dopisih beseda L. 1,-; v vseh drugih oglaših stane beseda L. 0.80. Vsem oglašom se prišteje še oglasni davek. Na manjši znesek L. 7,-, za ženitvene oglase L. 20,-. Redni Domoljubovi naročniki plačajo polovico manj pri oglaših gospodarskega značaja.

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Kobilu

6 mesecev brejo, prodam. — Polzeve se pri Iv. Leben, Srednja vas št. 2, Polhov Gradec.

Dekle

kmetijskih staršev, od 14—20 let staro, sprejem takoj ali s 1. januarjem. Marn Ivan, posest., Semberje 24, p. D. M. v Polju.

150 lir ledensko

lahko vsak zasluži s prodajanjem ali izdelovanjem. Pošljite mi znamko za odgovor. — Jos. Batič, Ljubljana 7.

Prodaj žrebe

7 mesecev staro, krasen živo, prodam. Naslov v upravi »Domoljuba« pod št. 13149.

Korenjevo seme

konoplje, bučne peske, salnatno seme in vaskovratna druga semena kupi vedno po najvišji dnevni ceni trdnica Fran Pogačnik, Ljubljana, Javna skladišča, Tyrševa c. 23.

Svinje

13 tednov brejo, lepo, dobro speharice, prodam. Dobnikar, Podutik 11 pri Ljubljani.

Več harmonik

vsakovrstnih, je poceni napredaj pri »Prometu« — nasproti križanske cerkve. Tudi ob nedeljah dopoldne na ogled.

Služkinjo

za kmečka dela sprejmem s takojšnjim nastopom. Zaveznik A.L. Ljubljana 7, Glinica 12

Kože domačih zajcev

in vseh vrst druge divjadi, plačane najboljša krmarstva L. Rot, Ljubljana, Mestni trg št. 5

Zvepleni cvet

izvrsten tudi za ohranitev krompirja pred gnitjem. Doblje pri Sever & Komp., Gosposvetska cesta 5.

Slamorenice

in mistlinice s resotom in tresalom prod. Gruden Franc, Zalog št. 7, p. Skofljica.

Mlekarski vozček

še skoraj nov, prodam. Naslov v upravi »Domoljuba« pod št. 13148

Telico

brejo 5 mesecev, prodam. Keber Miha, Zadržor 17, p. Dobrunja.

Kmečko dekle

pošteno, verno, sprejem o bošću na kmetijo. Naslov v upravi »Dom.« pod št. 13147.

500 do 700 kg

nemške detelje kupim. Naslov v upravi »Domoljuba« pod št. 13145.

Rejci prašičev, pozor!

Svinjaki kuhane hrane, to je res, korenje, peso in krompir vam ni treba več toliko s toliko: vse to napravite hitro in natančno s strojem, ki hrano temeljito stisira. Stroj je enostaven, na ročni ali motorni pogon. Brez tekega stroja ne bi smeli biti noben rejec prašičev. Te najnovejše stroje dobite po nizki ceni pri J. Kogovšek, Kamnogradska ul. 14, Ljubljana VII.

Brinje in fige

zopet redno na zalogi v Javnih skladiščih pri trdnici Fran Pogačnik — Ljubljana, Tyrševa cesta 23.

Z rdečo lučjo nad muhe. Danska kmetijska zbornica je nedavno razposlala kmetom navodila, kakšna razsvetljava je po hlevih najkoristnejša. Zbornica priporoča, naj uvedejo v hlevih rdeče pobarvane žarnice, in navaja, da vpliva rdeča svetloba uspavajoče na muhe in na ta način preskrbi živini potrebnega počitka. Doselej so danski kmetje uporabljali modro pobarvane žarnice. Bržkone so jih muhe pogrnule in treba je sedaj rdečih žarnic.

»Domoljub« stane 18 lir za celo leto, za inozemstvo 30 lir. — Dopise in spise sprejema uredništvo »Domoljuba«, naročnina, inšerate in reklamacije pa uprava »Domoljuba«. — Oglasi se zaračunajo po posebnem ceniku. — Telefon uredništva in uprave: št. 40-04. Izdajatelj: dr. Gregorij Petjak. — Urednik: Jože Kosiček. — Za ljudsko tiskarno: Jože Kramarič.